

№ 8, 2018

ECOBUSINESS

Екологія підприємства

**ЕКОтрансформація:
рішення для бізнесу — 2018**

ecolog-ua.com

Передплатні індекси: **68155, 89880**

Розробка
та погодження
екологічної
дозвільної
документації

Дозвіл
на викиди
в атмосферне
повітря

Дозвіл
на спеціальне
водокористу-
вання

Документи
у сфері
поводження
з відходами

Спеціальний
дозвіл на
користування
надрами

Проект ОВД
(ОВНС).
Державна
екологічна
експертиза

<http://eco.kiev.ua>

ТОВ «SEC ECOLOGY»

+38 044 494 21 48

+38 067 432 78 02

sales@eco.kiev.ua

Головне визначення Еко-сфери

«ЕКО трансформація 2018»

ПРО КРАЦІ ЕКОЛОГІЧНІ РІШЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Протягом року ми визначаємо та популяризуємо кращі екологічно-відповідальні підприємства та організації, кращі досягнення, досвід та лідерів, що роблять значний внесок у збереження довкілля України.

✉ email: eco-magazine@ukr.net

☎ тел. (044) 507-2226 (внутр. 359)
тел.моб. (050) 948-0485

🌐 <http://media-pro.com.ua/ecoaward/>

Серед учасників:

GOODVALLEY
Since 1994
Home of Quality

МХП | Оріль-Лідер

ЗАПОРІЖСТАЛЬ

Організатор:

Екологія
підприємства ecobusiness

Реклама

Офіційні партнери

Партнери

Інформаційні партнери

Цілковита **НЕСПОДІВАНКА**

Всім дякую!

Дякую, що читаєте свіжий випуск «Екології підприємства», а отже — залишилися серед наших передплатників у 2-му півріччі. Обіцяю, ми не підведемо 😊

Для команди проекту стало **цілковитою несподіванкою**, що неабияку зацікавленість викликав новий дистанційний курс з практичної екології, який ми розпочали у липні. У серпні стартує новий набір до груп — звертайтеся за тел. 044-507-2227 (департамент конференцій).

У цьому випуску ми акцентуємо увагу на **законодавчих нововведеннях у сфері держнагляду**: що зміниться вже з 1 вересня? Яка відтепер періодичність проведення наступного планового заходу? Розповімо, які документи втрачають чинність.

Разом з експертами **проаналізуємо «Порядок здійснення моніторингу...»**. Вочевидь, коли система запроваджує, для суб'єктів господарювання запровадження моніторингу парникових газів буде шоком. Це ще складніше, ніж ОВД! Як то кажуть, «готуй сани влітку...»

На ваші запити ми звернулися до **Голови Держвод-агентства Ірини Овчаренко**, щоб отримати роз'яснення щодо функціонування водогосподарської галузі та законодавчих новацій.

Звертаю увагу, що до нашого проекту «EKOtransformation-2018» у серпні долучається **новий учасник — підприємство «ОРІЛЬ-ЛІДЕР» Групи МХП**, екологи якого поділилися з редакцією журналу здобутками в природоохоронній діяльності. Кейс підприємства — у спеціальній рубриці.

Щиро зичимо плідного серпня!

Нагадую, наша експертна рада завжди радо відповідає на запитання читачів.

Пишіть: eco-magazine@ukr.net

З повагою
шеф-редактор журналу **Людмила Циганок**

У серпні передплатники можуть поставити свої запитання у **Viber (050) 948-0485**

Інноваційний підхід до раціонального природокористування від «ОРІЛЬ-ЛІДЕР» Групи МХП.

Принципи екологічної безпеки
в проекті ЕКОtransformation-2018

Матеріал підготував
Олександр Семенець,
головний еколог МХП

■ ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА

Законодавчі нововведення у сфері держнагляду: що зміниться вже з 1 вересня

Разом з експертами ми роз'яснимо, яких змін чекати екологам з 1 вересня. Яка відтепер періодичність проведення наступного планового заходу? Про нове в структурі уніфікованої форми акта перевірки та про документи, які втрачають чинність.

с. 6

■ АКТУАЛЬНЕ РОЗ'ЯСНЕННЯ

«Водокористувач платить»: реформи за європейським принципом та практичні питання для еколога. Частина 2

У № 7 журналу «Екологія підприємства» ми розпочали серію практичних роз'яснень від експертів водогосподарської справи. У цьому інтерв'ю на найгостріші запитання від екологів, що надійшли влітку, відповідає Голова Держводагентства Ірина Овчаренко.

с. 34

Матеріал ознайомлює зі здобутками команди агроіндустріального комплексу у сферах енергозбереження, використання альтернативних джерел енергії та біомаси для опалення. Ми розповідаємо, як зменшено вплив на довкілля завдяки екологічному виробництву та про здобутки підприємства в корпоративній соціальній діяльності.

с. 26

■ ПРАКТИКУМ ЕКОЛОГА

Як правильно обрати аудитора: алгоритм дій, права та обов'язки екологічного аудитора

У цьому матеріалі ми розберемося разом: якими є вимоги до аудитора, як правильно його обрати; зорієнтуємо щодо можливих методів оцінювання і вибору аудитора; пояснимо, коли варто відмовити екологічному аудитору як у процесі його обрання, так і під час проведення екологічного аудиту.

с. 54

■ УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ

Проводимо щорічну ревізію даних паспорта місця видалення відходів: алгоритм дій для еколога

За яких умов підприємство зобов'язане мати паспорт МВВ та як він має бути внесений до Реєстру МВВ? Що саме та в який розділ паспорта МВВ потрібно вносити під час щорічного перегляду? Про структуру Реєстру МВВ. Як заповнити паспорт МВВ. Про заповнення електронних версій паспортів — відповіді на ці та інші запитання — у статті.

с. 68

NEWS

5 **Екологічне законодавство**

ЕКОЛОГІЧНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

ЕКОконтроль

6 **Законодавчі нововведення у сфері держнагляду:**
що зміниться вже з 1 вересня

Актуальне роз'яснення

12 **Розбираємо проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку здійснення моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів»:** готуй сани влітку...

ЕКОперспективи

20 **Верифікація:** про взаємодію верифікатора та оператора

ЕКОTRANSFORMATION — 2018

Кейси

26 Екологічна безпека «ОРИЛЬ-ЛІДЕР» Групи МХП

АКТУАЛЬНЕ ІНТЕРВ'Ю

Водокористування

34 **«Водокористувач платить»:** реформи за європейським принципом та практичні питання для еколога. Частина 2

ПРАКТИКУМ ЕКОЛОГА

Академія еколога

43 **Урок 12.** Як правильно розрахувати нормативи гранично допустимого скидання (ГДС) забруднюючих речовин у водні об'єкти із зворотними водами

ПРАКТИКУМ ЕКОЛОГА

Екологічний аудит

54 **Як правильно обрати аудитора:** алгоритм дій. Права та обов'язки екологічного аудитора

АКТУАЛЬНІ РОЗ'ЯСНЕННЯ

Є проблема? — Є рішення

61 **ТОП-10** запитань-відповідей

ПРАКТИКУМ ЕКОЛОГА

Управління відходами

68 **Проводимо щорічну ревізію даних паспорта місяця видалення відходів:** алгоритм дій для еколога

ЖИТТЯ В СТИЛІ ЕКО

Гаряча тема

82 **Спалюванню — бан?** VS можливі рішення для України. Частина 2

85 **Екологічні заходи**

P.S. Не забудьте продовжити передплату на 2018 рік!
Звертайтеся: podpiska@mediapro.com.ua, (44) 507-2226, www.mediapro.ua

Документ	На що звернути увагу
<p>Постанова Національної Комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг № 595</p> <p>«Про встановлення «зелених» тарифів на електричну енергію та надбавки до «зелених» тарифів за дотримання рівня використання обладнання українського виробництва для суб'єктів господарювання»</p> <p>від 26 червня 2018 року</p>	<p>Діє з 01 липня 2018 року</p> <ul style="list-style-type: none"> Установлені «зелені» тарифи на електричну енергію, вироблену суб'єктами господарювання на об'єктах електроенергетики, що використовують альтернативні джерела енергії, та надбавки до «зелених» тарифів за дотримання рівня використання обладнання українського виробництва згідно з Додатком. Постанова Нацкомісії № 358 від 23 березня 2018 року «Про встановлення «зелених» тарифів на електричну енергію та надбавки до «зелених» тарифів за дотримання рівня використання обладнання українського виробництва для суб'єктів господарювання» — визнана такою, що втратила чинність.
<p>Закон України № 2118-VIII</p> <p>«Про енергетичну ефективність будівель»</p> <p>від 22 червня 2017 року</p> <p>набув чинності 23 липня 2017 року</p>	<p>Вводиться в дію 23 липня 2018 року</p> <p>Законом передбачається запровадження обов'язкової сертифікації енергоефективності будівель державної власності з опалюваною площею понад 250 квадратних метрів, які часто відвідують громадяни, й у всіх приміщеннях яких розташовані органи державної влади. Сертифікація також обов'язкова для об'єктів будівництва із середнім і значним класом наслідків.</p> <p>Дія закону не поширюватиметься на будівлі, що стоять окремо, з опалювальною площею менш як 50 кв. м та індивідуальні будівлі.</p> <p>Мінімальні вимоги до енергоефективності будівель будуть переглядатися раз на 5 років.</p>
<p>Закон України № 5448-д</p> <p>«Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції»</p> <p>від 10 липня 2018 року</p>	<p>Закон встановлює загальні засади правового регулювання у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції. Набирає чинності через 6 місяців з дня його опублікування (за винятком деяких положень), але виробникам екологічної, органічної та біо- продукції вже слід привести виробництво своїх товарів та маркування упаковок у відповідність з новими правилами.</p>

Більше інформації про зміни екологічного законодавства на сайті www.ecolog-ua.com

Інформація оновлюється щоденно.

Підпишіться на безкоштовну розсилку новин!

Законодавчі нововведення у сфері держнагляду: що зміниться для еколога вже з 1 вересня

Марина Тимошенко,

інженер з охорони навколишнього середовища
ПрАТ «Дніпропетровський комбінат харчовик
концентратів» ТМ «Золоте зерно»,
член Дніпропетровської організації
«Всеукраїнська екологічна ліга»

Головне в публікації:

- 1** Яких змін чекати екологам з 1 вересня?
Про особливості бальної системи
- 2** Яка відтепер періодичність проведення наступного планового заходу?
- 3** Про нове в структурі уніфікованої форми акта перевірки
- 4** Документи, які втрачають чинність

10 травня цього року Уряд затвердив *постанову Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 року № 342 «Про затвердження методик розроблення критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю), а також уніфікованих форм актів, що складаються за результатами проведення планових (позапланових) заходів державного нагляду (контролю)»* (далі — Постанова).

ПКМУ
від 6 червня 2018 р.
№ 464

Основна мета документа — запровадити прозорі правила контролю бізнесу.

Однак щойно Методики почали діяти (з 12 червня 2018 року), як до них уже були внесені зміни. Згідно з ПКМУ від 6 червня 2018 року № 464 «Про внесення зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 342», положення затверджених цією постановою Методик **не застосовуються до 1 вересня 2018 року.**

Що саме зміниться з 1 вересня 2018 року?

По-перше, **змінюються вимоги до розроблення критеріїв органом державного нагляду (контролю) у віднесеній до його відання сфері.**

Під час розроблення критеріїв **держорган повинен провести аналіз:**

- 1** кількості суб'єктів господарювання, що підлягають державному нагляду (контролю) у відповідній сфері;
- 2** кількості порушень суб'єктами господарювання вимог законодавства у відповідній сфері, виявлених органом державного нагляду (контролю), за період не менш як п'ять років (окремо щодо кожного року, виду правопорушення, планових і позапланових заходів державного нагляду (контролю), суб'єктів господарювання високого, середнього, незначного ступеня ризику);
- 3** випадків настання негативних наслідків від провадження господарської діяльності за період не менш як п'ять років, їх масштабу, причин (умов) та кількості (загальної, а також окремо щодо кожного року, масштабу наслідків, суб'єктів господарювання високого, середнього, незначного ступеня ризику);
- 4** кількісних та якісних показників (характеристик) господарської діяльності суб'єктів господарювання у відповідній сфері, що вказують на можливість настання негативних наслідків від провадження господарської діяльності (масштабу, виду та сфери господарської діяльності, виробничого потенціалу та виробничих ресурсів, кількості працівників,

технічного оснащення, технології та організації виробництва, обсягу випуску продукції, виконання робіт, надання послуг, характеристик об'єктів, на яких провадиться господарська діяльність, кількості об'єктів підвищеної небезпеки, машин, механізмів, устаткування та робіт підвищеної небезпеки, інших факторів, що можуть призвести до настання негативних наслідків від провадження господарської діяльності та можливого розміру втрат у разі їх настання).

ВАЖЛИВИМ є те, що під час визначення критеріїв ураховується стан дотримання суб'єктами господарювання вимог законодавства у відповідній сфері.

Нововведення:

Нововведенням документу є бальна система, згідно з якою орган державного нагляду (контролю) повинен нараховувати за кожним показником критерію відповідну кількість балів. Шкала балів із зазначенням діапазонів балів наступна:

- **від 41 до 100 балів** відповідає високому ступеню ризику;
- **від 21 до 40 балів — середньому;**
- **від 0 до 20 балів — незначному.**

Віднесення суб'єкта господарювання до одного з трьох ступенів ризику (високий, середній, незначний) здійснюється з урахуванням суми балів, нарахованих за всіма критеріями у відповідній сфері відповідно до шкали балів.

Щороку, не пізніше 15 жовтня поточного року, що передує плановому, **перелік суб'єктів господарювання**, які підлягають державному нагляду (контролю), **ОНОВЛЮЄТЬСЯ ОРГАНОМ ДЕРЖНАГЛЯДУ шляхом:**

- здійснення перерахунку сум балів, нарахованих суб'єктам господарювання, що підлягають державному нагляду (контролю) у відповідній сфері, за результатами державного нагляду (контролю) за попередній рік;
- включення до нього суб'єктів господарювання, що підлягають державному нагляду (контролю) у наступному плановому періоді;
- розташування всіх включених до нього суб'єктів господарювання у порядку зменшення сум балів, нарахованих кожному суб'єкту.

З'являється конкретика в питанні відрахування періоду проведення наступного планового заходу державного нагляду (контролю).

Уніфікована форма акта перевірки оприлюднюється з дня її затвердження протягом

5 робочих днів

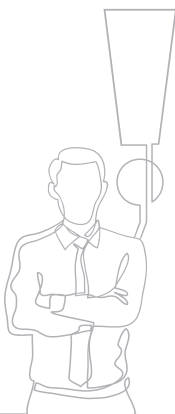
Відтепер періодичність проведення наступного планового заходу державного нагляду (контролю) щодо відповідного суб'єкта господарювання відраховується від дати закінчення планового періоду, в якому здійснювався захід державного нагляду (контролю).

Методикою розроблення уніфікованих форм актів, що складаються за результатами проведення планових (позапланових) заходів державного нагляду (контролю), встановлена чітка вимога до органу державного нагляду (контролю) щодо строку оприлюднення на його офіційному веб-сайті затвердженої уніфікованої форми акта.

Уніфікована форма акта перевірки оприлюднюється на офіційному веб-сайті органу держнагляду протягом п'яти робочих днів з дня її затвердження.

Якщо раніше відповідно до вимог **ПКМУ від 28 серпня 2013 року № 752 органи державного нагляду (контролю) зобов'язані були періодично здійснювати перегляд переліку питань щодо проведення заходу, то з 1 вересня 2018 року перегляд переліку питань повинен здійснюватися в разі внесення змін до нормативно-правових актів**, на підставі яких розроблений перелік питань щодо проведення заходу державного нагляду (контролю), або прийняття нових нормативно-правових актів у відповідній сфері державного нагляду (контролю).

Перелік питань для здійснення заходу державного нагляду (контролю) визначається органом державного нагляду (контролю) залежно від ступеня ризику шляхом проведення аналізу вимог законодавства, яких має дотримуватися суб'єкт господарювання у відповідній сфері, за формою згідно з **Додатком 1 Методики** в електронному вигляді та оприлюднюється на офіційному веб-сайті відповідного органу державного нагляду (контролю).

ДО УВАГИ! Структура уніфікованої форми акта перевірки також зазнала змін.

З'являється такий розділ, як **оцінка суб'єкта господарювання щодо професійного рівня посадових осіб органу державного нагляду (контролю), які проводили захід державного нагляду (контролю).**

Контролюючим органам слід замислитися над цим!

Коментар експерта

Людмила Хоміч,
експерт журналу «Екологія підприємства»

Зверніть увагу! Відповідно до вказаної постанови ВТРАЧАЮТЬ ЧИННІСТЬ:

- **Постанова Кабінету Міністрів України від 28 серпня 2013 року № 752** «Про затвердження методик розроблення критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю), а також уніфікованих форм актів, що складаються за результатами проведення планових (позапланових) заходів державного нагляду (контролю)».
- **Постанова Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 року № 362** «Про внесення змін до методик розроблення критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю), а також уніфікованих форм актів, що складаються за результатами проведення планових (позапланових) заходів державного нагляду (контролю)».

Пункт 20 змін, що вносяться до постанов Кабінету Міністрів України, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2017 року № 1103.

Попри задекларовані позитивні зміни, **НАЯВНІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА НЕУЗГОДЖЕНОСТІ.**

Зокрема, на сьогодні є чинним Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 09 серпня 2017 року № 303 «Про затвердження Уніфікованої форми акта, що складається за результатом проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо додержання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів». Форма уніфікованого акта, затвердженого цим наказом, не відповідає формі уніфікованого акта, затвердженого Постановою.

Постанова не містить положення щодо зобов'язання відповідних органів державної влади привести свої уніфіковані акти у відповідність до нової форми, що загалом може призвести до відсутності її реалізації.

Таким чином, маємо **колізію законодавства.**

У даній ситуації **суб'єкту господарювання треба пам'ятати**, що згідно з листом Мін'юсту від 26 грудня 2008 року № 758-0-2-08-19 «Щодо практики застосування норм права у випадку колізії», у разі існування суперечності між актами, прийнятими різними за місцем в ієрархічній структурі органами — вищестоящим та нижчестоящим, застосовується акт, прийнятий вищестоящим органом, як такий, що має більшу юридичну силу. Отже, **з 12 червня 2018 року, при здійсненні заходів державного нагляду (контролю) необхідно застосовувати уніфіковану форму акта перевірки, затверджену Постановою.**

Статтею 3 Закону України від 05 квітня 2007 року № 877-V «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» (далі — Закон № 877-V) серед принципів державного нагляду (контролю) передбачено презумпцію правомірності діяльності суб'єкта господарювання у разі, якщо норма закону чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі закону, або якщо норми різних законів чи різних нормативно-правових актів допускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків суб'єкта господарювання та/або повноважень органу державного нагляду (контролю). Аналогічне положення вказане й у п.7 ст. 4 даного закону.

Суб'єкт господарювання під час здійснення державного нагляду (контролю) має право, серед іншого, не допускати посадових осіб органу державного нагляду (контролю) до здійснення державного нагляду (контролю), якщо органом державного нагляду (контролю) не була затверджена та оприлюднена на власному офіційному веб-сайті уніфікована форма акта, в якій передбачено перелік питань залежно від ступеня ризику, та вимагати припинення здійснення заходу державного нагляду (контролю) у разі використання посадовими особами органу державного нагляду (контролю) не уніфікованих форм актів (ст. 10 Закону № 877 - V). ■

Нагадуємо!

Придбати журнал «Екологія підприємства», а також екологічні плакати можна в **інтернет-магазині** www.mediapro.ua

Актуальне роз'яснення

Розбираємо проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку здійснення моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів»: готуй сани влітку...

Від редакції:

У цьому випуску проаналізуємо разом з експертами «Порядок здійснення моніторингу...»

Вочевидь, коли система запрацює, для суб'єктів господарювання запровадження моніторингу парникових газів буде шоком. Це ще складніше, ніж ОВД! Як то кажуть, «готуй сани влітку...»

ДОВІДКА!

Нагадаємо, 16 вересня 2014 року Україна підписала та ратифікувала Угоду про асоціацію між Україною та ЄС (далі — Угода), яка охоплює низку економічних та регуляторних питань. У тому числі й проблем, пов'язаних зі зміною клімату, які розглядаються в главі VI статті 365 (с) та додатках XXX і XXXI до Угоди.

Однією з вимог, що висуваються в Угоді, є встановлення процедур моніторингу, звітності та верифікації (МЗВ) викидів парникових газів від енергетичних та промислових установ (підприємств).

Упровадження системи МЗВ викидів парникових газів є невіддільною частиною кліматичної політики в Україні. Зокрема, її запровадження передбачено **Планом заходів з виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року та вимогами Паризької кліматичної угоди.**

Метою створення цієї системи є скорочення викидів парникових газів за найменших можливих втрат, а також стимулювання модернізації економіки. Система МЗВ парникових газів є необхідною передумовою для впровадження торгівлі квотами на викиди. Найбільша регіональна система торгівлі квотами на викиди діє в країнах ЄС із 2005 року. Загалом (станом на 2016 рік) вона функціонує в 35 країнах, 13 штатах або провінціях та 7 містах, де в сумі створюється 40% світового ВВП.

1 Визначаємо, чи буде стосуватися зобов'язання здійснювати моніторинг парникових газів саме вашого підприємства: нормативне регулювання МЗВ в Україні

Наразі законодавство України у сфері МЗВ викидів парникових газів перебуває на стадії розробки, але **окремі положення щодо МЗВ викидів парникових газів уже знайшли своє нормативне вираження на стадії проекту.**

Тому зараз суб'єкт господарювання **вже може визначити**, чи буде його стосуватися зобов'язання здійснювати моніторинг парникових газів.

Термін «парникові гази», передбачений проектом Закону України «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів», дає визначення, що це гази, а саме діоксид вуглецю (CO₂), метан (CH₄), закис азоту (N₂O), гідрофторвуглеці (ГФВ), перфторвуглеці (ПФВ), гексафторид сірки (SF₆) та інші газоподібні складові атмосфери, які поглинають та випромінюють інфрачервоне випромінювання.

Проект постанови Кабінету Міністрів України пропонує **затвердити перелік видів діяльності, на які поширюються моніторинг, звітність та верифікація викидів парникових газів.**

До вказаного переліку **увійшли наступні види діяльності:**

- спалювання палива в установках, загальна номінальна теплова потужність яких перевищує 20 МВт (за винятком установок для термічного знищення (інсінерації) небезпечних або побутових відходів);
- нафтопереробка;
- виробництво коксу;
- випалювання або спікання, в тому числі огрудкування (агломерація) металеві руди (зокрема, сульфідної руди);
- виробництво чавуну або сталі (первинна або вторинна плавка), в тому числі без-

перервний розлив, продуктивність якого перевищує 2,5 тонни на годину;

- виробництво або обробка залізовмісних металів (у тому числі феросплавів), якщо загальна номінальна теплова потужність агрегатів зі спалювання перевищує 20 МВт; устаткування для обробки залізовмісних металів включає, зокрема, прокатні стани, нагрівальні та відпалювальні печі, ковальське обладнання, ливарні, устаткування для покриття (плакування) та очищення (протравлення) поверхонь;
- виробництво цементного клінкеру в обертових випалювальних печах, потужність яких перевищує 500 тонн на день, або в інших печах, виробнича потужність яких перевищує 50 тонн на день;
- виробництво вапна або кальцинація доломіту або магнезиту в обертових випалювальних печах, виробнича потужність яких перевищує 50 тонн на день, або в інших печах, виробнича потужність яких перевищує 50 тонн на день;
- виробництво азотної кислоти;
- виробництво аміаку.

Наступним документом, який регламентує правила здійснення моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів, є проект **постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів»**. Фактично, **даний Порядок є основним документом**, який буде регламентувати обов'язки суб'єктів господарювання, що увійшли до вказаного переліку та здійснюють господарську діяльність на установці, яка може впливати на викиди парникових газів та забруднення навколишнього природного середовища, як оператора.

Проект Порядку у сфері моніторингу парникових газів встановлює

39
нових термінів

Проект Порядку встановлює:

Проект Порядку встановлює **39 нових термінів** у сфері моніторингу парникових газів та передбачає наступні основні **принципи**:

1. Моніторинг та звітність **повинні бути повними та охоплювати викиди всіх парникових газів**, які передбачені для відповідного виду діяльності, від технологічних процесів та спалювання з усіх джерел викидів парникових газів та від усіх матеріальних потоків, які відносяться до відповідного виду діяльності.

2. Моніторинг та звітність **мають бути безперервними та співставними в часі**. З метою забезпечення безперервності та співставності в часі моніторингу та звітнос-

ті оператор зобов'язаний використовувати однакові методики моніторингу та набори видів даних з урахуванням змін до методик моніторингу, затверджених уповноваженим органом.

3. Під час моніторингу **оператор зобов'язаний збирати, записувати, групувати, аналізувати та документувати дані моніторингу**, у тому числі припущення, посилення, дані про діяльність, коефіцієнти викидів парникових газів, коефіцієнти окислення та коефіцієнти перетворення, на прозорій основі, яка забезпечує надання верифікатору та уповноваженому органу можливості відтворити процес визначення викидів парникових газів.

2 Роз'яснюємо вимоги до моніторингу парникових газів: на що звернути увагу вже зараз

Таблиця

Обов'язок оператора	Коментар
1	2
Здійснення моніторингу на підставі плану моніторингу	Передбачається формування стандартизованого та спрощеного плану моніторингу залежно від обсягів викидів парникових газів. Зокрема, для установки з низькими обсягами викидів парникових газів, у якої середній річний обсяг викидів парникових газів, підтверджений у верифікованому звіті оператора, протягом останнього року не перевищує 25 000 тонн еквівалента CO ₂ на рік, буде застосовуватися спрощений план моніторингу.
	План моніторингу має враховувати характеристики та режим функціонування установки, містити докладний, повний та прозорий опис методики моніторингу для установки.
	План моніторингу повинен містити опис послідовності дій оператора у простій і логічній формі, уникати дублювання зусиль та враховувати системи, наявні на установці, які використовуються оператором у господарській діяльності.
	План моніторингу передбачає опис процедур із зазначенням: <ul style="list-style-type: none"> • назви процедури; • посилання на процедуру, яке дозволяє її відстежувати та перевіряти;

Продовження таблиці

1	2
	<ul style="list-style-type: none"> • визначення посад або підрозділів, відповідальних за впровадження; • процедури та дані, які отримуються при виконанні процедури, або дані, які врегульовуються процедурою; • короткий опис процедури, який дозволяє оператору, уповноваженому органу та верифікатору встановити основні параметри та операції, які мають бути виконані; • місцезнаходження відповідних записів та інформації; • назву комп'ютерної системи, у випадку її використання; • перелік стандартів, що підлягають застосуванню.
<p>Внесення змін до плану моніторингу</p>	<p>Оператор вносить зміни до плану моніторингу в разі:</p> <ul style="list-style-type: none"> • виникнення нових викидів парникових газів внаслідок початку здійснення оператором нового виду діяльності або у зв'язку з використанням або виробництвом нових видів палива або матеріалів, які раніше не були включені до плану моніторингу; • зміни в доступності даних у зв'язку із застосуванням нових типів засобів вимірювальної техніки, нових методів відбору та аналізу проб, аналітичних методів або з інших причин, що призводять до підвищення точності при визначенні викидів парникових газів; • визнання невірними даних, що отримані від попередньо застосованих методик моніторингу; • якщо зміни до плану моніторингу підвищують точність звітних даних; • вимоги уповноваженого органу змінити план моніторингу у випадках, встановлених законодавством; • якщо це необхідно для врахування рекомендацій з удосконалення плану моніторингу, які вказані у верифікаційному звіті.
<p>Збереження записів, пов'язаних із планом моніторингу</p>	<p>Оператор зобов'язаний зберігати записи щодо всіх змін до плану моніторингу.</p> <p>У кожному записі необхідно зазначати такі відомості:</p> <ul style="list-style-type: none"> • чіткий та зрозумілий опис внесених змін до плану моніторингу; • обґрунтування внесення змін до плану моніторингу; • дату повідомлення уповноваженого органу про зміни до плану моніторингу; • дату підтвердження отримання уповноваженим органом повідомлення; • про зміни до плану моніторингу, та дату затвердження істотних змін до плану моніторингу; • дату початку застосування оператором зміненого плану моніторингу.
<p>Визначення категорії установки</p>	<p>Передбачається наступний розподіл установок:</p> <ul style="list-style-type: none"> • установка категорії А: установка, в якій середній річний обсяг викидів парникових газів, щодо яких була проведена верифікація, за винятком викидів CO₂, що походить з біомаси, за останні роки, що передують звітному періоду, не перевищує 50 000 тонн еквіваленту CO₂;

Продовження таблиці

1	2
	<ul style="list-style-type: none"> • установка категорії Б: установка, в якій середній річний обсяг викидів парникових газів, щодо яких була проведена верифікація, за винятком викидів CO₂, що походить з біомаси, за останні роки, що передують звітному періоду, становить понад 50 000 тонн еквіваленту CO₂, але не перевищує 500 000 тонн еквіваленту CO₂; • установка категорії В: установка, в якій середній річний обсяг викидів парникових газів, щодо яких була проведена верифікація, за винятком викидів CO₂, що походить з біомаси, за останні роки, що передують звітному періоду, перевищує 500 000 тонн еквіваленту CO₂.
<p>Визначення меж моніторингу для кожної установки</p>	<p>Межі моніторингу повинні охоплювати всі викиди парникових газів від усіх джерел викидів парникових газів та матеріальних потоків, що стосуються видів діяльності на установці.</p> <p>У межі моніторингу включаються всі викиди парникових газів від звичайної експлуатації установки, а також викиди під час нетипових ситуацій протягом звітного періоду, зокрема, запуску, зупинки та аварійних ситуацій, за винятком викидів парникових газів від пересувних джерел для транспортних цілей.</p>
<p>Визначення даних про діяльність для матеріального потоку (конкретний вид палива, сировини або продукції, споживання або виробництва якого призводить до викидів парникових газів)</p>	<p>Оператор визначає дані про діяльність для матеріального потоку одним із таких способів:</p> <ul style="list-style-type: none"> • шляхом постійних накопичувальних вимірювань для процесу, який призводить до викидів парникових газів; • шляхом підсумування вимірювань окремо визначених обсягів. <p>Для підсумування вимірювань, визначення обсягу палива або матеріалу, що використані протягом звітного періоду, оператор віднімає від обсягу палива або матеріалу, експортованого з установки, та додає до цього різницю між обсягом запасів палива або матеріалу на початок звітного періоду та обсягом запасів палива або матеріалу на кінець звітного періоду.</p>
<p>Забезпечення точності даних визначення матеріального потоку</p>	<p>Оператор може використовувати максимально допустиму похибку при експлуатації, що встановлена законодавством у сфері законодавчо регульованої метрології, для відповідних торговельно-комерційних операцій, як невизначеність без надання додаткових доказів уповноваженому органу.</p> <p>Якщо максимально допустима похибка, встановлена законодавством, є менш жорсткою, оператор зобов'язаний отримати документи від торговельного партнера, відповідального за систему вимірювання, для підтвердження обґрунтованості застосування рівня невизначеності.</p>
<p>Визначення розрахункових коефіцієнтів як базових значень, або як значення на основі аналізів.</p>	<p>Оператор зобов'язаний визначати та вести облік розрахункових коефіцієнтів відповідно до фізичного та хімічного стану, який застосовується для визначення відповідних даних про діяльність, з посиланням на стан палива або матеріалу, в якому такі паливо або матеріал придбані або використані для процесу, який призводить до викидів парникових газів, перед їх осушенням або іншою підготовкою до лабораторного аналізу.</p>

Продовження таблиці

1	2
	<p>Якщо такий спосіб визначення розрахункових коефіцієнтів призведе до необґрунтованих витрат або якщо більш висока точність може бути досягнута, оператор має право, за умови затвердження уповноваженим органом, постійно використовувати для обліку даних про діяльність і розрахункових коефіцієнтів стан палива або матеріалу, при якому проводяться лабораторні аналізи.</p>
<p>Забезпечення відбору проб, аналізу, калібрування та валідації для визначення розрахункових коефіцієнтів на підставі застосування методів, заснованих на національних стандартах</p>	<p>У випадку відсутності відповідного національного стандарту, методи визначаються на основі європейських або міжнародних стандартів. У випадку відсутності таких чинних стандартів, застосовуються придатні до застосування міждержавні стандарти, проекти стандартів, керівництва з найкращої галузевої практики або інші науково визнані методики, які можуть зменшити похибку у відборі та аналізі проб та вимірюваннях.</p>
<p>Здійснення відбору проб та їх аналіз</p>	<p>План відбору та аналізу проб для кожного виду палива або матеріалу готується оператором у вигляді письмової процедури, яка містить інформацію про методики підготовки проб, у тому числі — інформацію про розподіл обов'язків, місце, періодичність і кількість, а також про методики зберігання і транспортування проб. Оператор зобов'язаний забезпечити точність та репрезентативність отриманих проб для відповідної партії або періоду поставки. План відбору та аналізу проб має бути погоджений з лабораторією, що здійснює аналіз палива або матеріалу.</p>
<p>Використання акредитованих лабораторій</p>	<p>Оператор зобов'язаний забезпечити, щоб лабораторії, які проводять аналізи для визначення розрахункових коефіцієнтів, були акредитовані відповідно до ДСТУ ISO/IEC 17025:2006, або інших стандартів, якими його може бути замінено, на застосування відповідних аналітичних методів. Лабораторії, не акредитовані відповідно до ДСТУ ISO/IEC 17025:2006, або інших стандартів, якими його може бути замінено, можуть бути задіяні для визначення розрахункових коефіцієнтів тільки за умови, що неакредитовані лабораторії відповідають вимогам, еквівалентним тим, що встановлені ДСТУ ISO/IEC 17025:2006, або іншими стандартами, якими його може бути замінено.</p>
<p>Визначення коефіцієнту викидів парникових газів для викидів CO₂ для відповідного виду діяльності</p>	<p>Коефіцієнт викидів парникових газів — розрахунковий коефіцієнт, який визначається як базове значення або як середнє значення інтенсивності викидів парникових газів стосовно даних про діяльність певного матеріального потоку за умови припущення повного окислення для спалювання та повного перетворення для інших хімічних реакцій.</p>

Продовження таблиці

1	2
<p>Підтвердження обсягів викидів парникових газів</p>	<p>Оператор зобов'язаний підтверджувати обсяги викидів парникових газів, визначені за допомогою використання методики на основі вимірювань, крім викидів закису азоту з виробництва азотної кислоти, шляхом розрахунку річних викидів кожного з парникових газів для тих самих джерел викидів парникових газів та матеріальних потоків.</p>
<p>Документування, впровадження та підтримання письмових процедур обробки даних</p>	<p>Оператор зобов'язаний встановлювати, задокументувати, впроваджувати та підтримувати письмові процедури обробки даних для моніторингу та звітності викидів парникових газів та забезпечити, щоб річний звіт оператора, підготовлений у результаті обробки даних, не містив неточностей та був підготовлений відповідно до плану моніторингу.</p> <p>У плані моніторингу описи письмових процедур для роботи з обробкою даних повинні, зокрема, охоплювати такі елементи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначення джерел первинних даних; • опис кожного етапу управління даними від первинних даних до результатів річних викидів парникових газів, який має відображати послідовність та взаємодію в системі управління даними; • необхідні операційні кроки з обробки кожного окремого потоку даних, у тому числі формули та перелік даних, необхідних для визначення викидів парникових газів; • відповідні електронні системи обробки та зберігання даних, які використовуються, а також взаємодію між такими системами та іншими вхідними даними, зокрема, введеними вручну; • спосіб, у який здійснюється запис результатів обробки даних.
<p>Запровадження системи контролю</p>	<p>Оператор зобов'язаний встановити, задокументувати, впровадити та підтримувати ефективну систему контролю для забезпечення того, щоб річний звіт оператора, підготовлений у результаті обробки даних, не містив неточностей та був підготовлений відповідно до плану моніторингу.</p> <p>Система контролю повинна складатися з таких елементів:</p> <ul style="list-style-type: none"> • оцінка оператором невід'ємних ризиків та ризиків системи контролю; • письмові процедури, пов'язані з заходами з контролю, які спрямовані на зменшення виявлених ризиків та повинні, зокрема, включати: • забезпечення якості засобів вимірювальної техніки; • забезпечення якості системи інформаційних технологій, що використовується для обробки даних, у тому числі контроль процесів комп'ютерних технологій; • розмежування обов'язків з обробки даних та здійснення заходів з контролю, а також управління необхідними компетенціями; • внутрішні перевірки та підтвердження даних; • виправлення та коригувальні дії; • контроль за процесами, пов'язаними із залученням зовнішніх підрядників; • збереження записів і документів, зокрема, управління версіями документів.

Закінчення таблиці

1	2
	<p>Оператор зобов'язаний здійснювати моніторинг ефективності системи контролю, зокрема, шляхом проведення внутрішніх перевірок, та брати до уваги результати верифікації, отримані в процесі верифікації річних звітів оператора.</p>
<p>Надання звіту оператора</p>	<p>Оператор зобов'язаний не пізніше 31 березня року, наступного за звітним періодом, надати уповноваженому органу звіт оператора, який охоплює річні викиди парникових газів за такий звітний період, та який пройшов верифікацію.</p>
<p>Перевірка можливостей удосконалення методики моніторингу</p>	<p>Оператор зобов'язаний надавати уповноваженому органу для затвердження звіт про вдосконалення.</p> <p>Звіт про вдосконалення подається у наступні строки:</p> <ul style="list-style-type: none"> • для установок категорії А — до 30 червня кожні чотири роки; • для установок категорії Б — до 30 червня кожні два роки; • для установок категорії В — до 30 червня щорічно.

Матеріал підготувала Людмила Хоміч,
член редакційної ради, експерт журналу «Екологія підприємства»

А ви вже підписалися
на сторінку журналу
«Екологія підприємства»
у Facebook?

Долучайтеся
до професійної спільноти!

www.facebook.com/ekolog.ua

Верифікація: про взаємодію верифікатора та оператора

Стаття роз'яснить:

Якою планується взаємодія верифікатора та оператора, до яких змін готуватися суб'єктам господарювання, готовність України до впровадження системи моніторингу і звітності в основних секторах економіки.

Нагадаємо, що у червні цього року за підтримки Світового банку в рамках проекту «Партнерство заради ринкової готовності» (PMR Ukraine) Мінприроди за участю представників від бізнесу провело обговорення напрацювань у впровадженні системи моніторингу, звітності та верифікації (МЗВ) викидів парникових газів в Україні. Під час робочого діалогу йшлося про нормативно-правове забезпечення впровадження системи МЗВ, готовність України до впровадження системи моніторингу і звітності в основних секторах економіки та сам процес акредитації верифікаторів та верифікації.

ДОВІДКА!

Наразі підготовлено **законодавчий пакет щодо засад упровадження системи МЗВ** викидів парникових газів в Україні, який складається **з наступних проектів:**

- проект закону України «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів»;
- проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку здійснення моніторингу та звітності викидів парникових газів»;
- проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку верифікації звіту оператора про викиди парникових газів»;
- проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку видів діяльності, на які поширюються моніторинг, звітність та верифікація викидів парникових газів»;
- проект акта «Про деякі питання акредитації верифікатора звіту оператора про викиди парникових газів».

Працюємо з ТЕРМІНОЛОГІЄЮ

Відповідно до проекту закону України «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів», серед іншого, **у частині верифікації** передбачені наступні терміни:

верифікація: — діяльність, пов'язана з перевіркою звіту оператора, підготовкою та видачею за результатами перевірки верифікаційного звіту відповідно до цього Закону;

верифікатор — акредитована національним органом України з акредитації юридична особа, яка здійснює верифікацію;

верифікаційний звіт — звіт, який видається верифікатором оператору за результатами верифікації;

оператор — юридична особа або фізична особа-підприємець, яка здійснює господарську діяльність на установці або контроль над установкою відповідно до законодавства та яка має вирішальні господарські повноваження щодо технічного функціонування установки.

Якою планується ВЗАЄМОДІЯ ВЕРИФІКАТОРА ТА ОПЕРАТОРА, наведено в таблиці.

10 сфер акредитації верифікаторів:

- Спалювання палива в установках, що використовують лише стандартизовані комерційні види палива, або у випадку використання природного газу установками категорії А або Б
- Спалювання палива в установках
- Нафтопереробка
- Виробництво коксу
- Випалювання або спікання, в тому числі огрудкування (агломерація) металеві руди (зокрема, сульфідної руди)
- Виробництво чавуну або сталі (первинна або вторинна плавка), в тому числі безперервний розлив
- Виробництво або обробка залізовмісних металів (у тому числі феросплавів)
- Виробництво цементного клінкеру
- Виробництво вапна або кальцинація доломіту або магнезиту
- Виробництво азотної кислоти
- Виробництво аміаку

Таблиця

Верифікатор	Результат взаємодії	Оператор
<p>1</p> <p>Акредитується відповідно до сфери акредитації*</p> 	<p>2</p> <p>Попередні переговори</p> 	<p>5</p> <p>Обирає верифікатора відповідно до сфери акредитації та належності установки до відповідного виду діяльності</p>
<p>Оцінює ймовірний характер, обсяг та складність завдань з верифікації шляхом проведення аналізу діяльності, що стосується установки. враховуючи, зокрема, такі фактори:</p> <ul style="list-style-type: none"> • категорію установки та діяльність, що здійснюється на установці; • план моніторингу, затверджений уповноваженим органом, та специфіку методики моніторингу, викладену в плані моніторингу; • характер, обсяг та складність джерел викидів парникових газів та матеріальних потоків, а також обладнання та процесів, які призводять до викидів парникових газів, щодо яких було зібрано дані про викиди парникових газів, зокрема вимірвальне обладнання, описане в плані моніторингу, походження та застосування розрахункових коефіцієнтів та інших джерел первинних даних; • обробку даних, систему контролю та середовище контролю. 	<p>3</p> <p>Аналіз інформації, достатньої для розуміння діяльності оператора, та розуміння можливості здійснення верифікації.</p> <p>Складання плану верифікації. План верифікації повинен містити, щонайменше, таку інформацію:</p> <ul style="list-style-type: none"> • програму верифікації, в якій описується характер та обсяг діяльності з верифікації, а також строки та порядок здійснення діяльності з верифікації; • план тестувань, в якому визначається обсяг та методи тестування заходів з контролю, а також процедури здійснення заходів з контролю; • план вибіркової перевірки даних, в якому визначається обсяг та методи вибірки даних, пов'язаних з окремими даними, що лежать в основі сукупних обсягів викидів парникових газів, зазначених у звіті оператора. 	<p>4</p> <p>Надає наступну інформацію верифікатору:</p> <ul style="list-style-type: none"> • останню редакцію плану моніторингу, а також всі редакції плану моніторингу, затвержені уповноваженим органом та підтвердження такого затвердження; • опис обробки даних оператора; • оцінку невід'ємних ризиків і ризиків системи контролю оператора та загальний опис системи контролю; • процедури, зазначені в плані моніторингу, затверженому уповноваженим органом, у тому числі процедури обробки даних та заходи з контролю; • річний звіт оператора; • план відбору та аналіз проб, затверджений уповноваженим органом; • звіт про вдосконалення; • верифікаційний звіт за рік, що передує поточному звітному періоду; • якщо верифікатор не здійснював верифікацію для такого оператора у році, що передує поточному звітному періоду; • кореспонденцію з уповноваженим органом; • інформацію про бази даних та джерела даних, що використовуються для цілей моніторингу та звітності щодо викидів парникових газів; • погодження уповноваженим органом рішення верифікатора про проведення невізної верифікації; • іншу інформацію, необхідну для планування та здійснення верифікації.
	<p>3</p> <p>Укладення договору щодо проведення верифікації</p> 	<p>5</p>

* передбачається 10 сфер акредитації верифікаторів.

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
<p>Проводить тестування, яке складається з аналітичних процедур, верифікації даних, перевірки методики моніторингу, а також перевіряє:</p> <ul style="list-style-type: none"> обробку даних та системи, використані в процесі обробки даних (у тому числі інформаційні системи), шляхом відстежування потоку даних, із дотриманням послідовності та взаємодії обробки даних від первинних вихідних даних до складання звіту оператора; належність документування, впровадження та використання заходів з контролю оператора та їх ефективність для зменшення невід'ємних ризиків; ефективність процедур, передбачених планом моніторингу, для зменшення невід'ємних ризиків та ризиків системи контролю та належність впровадження, документування та використання процедур, передбачених планом моніторингу 		<p>Виконання Плану верифікації</p> 		 <p>Надає обґрунтування, пояснення верифікатору.</p> <p>Виправляє викривлення та невідповідності, про які було повідомлено верифікатором.</p>
<p>Зобов'язаний:</p> <ul style="list-style-type: none"> перевірити остаточно дані, повідомлені оператором, у тому числі дані, виправлені на основі інформації, отриманої під час верифікації; розглянути причини, повідомлені оператором, щодо розбіжностей між остаточною інформацією та раніше повідомленими даними; розглянути результати оцінки, щоб визначити правильність виконання оператором плану моніторингу, затвердженого угодовою організацією, та описаних у ньому процедур; оцінити, чи є верифікаційний ризик прийнятно низьким, щоб досягти обґрунтованої впевненості; переконатися в наявності достатніх доказів для того, щоб з обґрунтованою впевненістю надати висновок за результатами верифікації про відсутність суттєвих викривлень у звіті оператора; переконатися в тому, що процес верифікації було в повному обсязі відображено у внутрішній верифікаційній документації, та у можливості надати висновок у верифікаційному звіті. 				
<p>Відвідує Установку з метою:</p> <ul style="list-style-type: none"> оцінки роботи засобів виміральної техніки та систем моніторингу, меж установки, повноти врахування матеріальних потоків та джерел викидів парникових газів; здля проведення консультацій, а також збору достатньої інформації та доказів, на підставі яких можна зробити висновок про те, чи містить звіт оператора суттєві викривлення 				

1	2	3	4	5
<p>Готує внутрішню верифікаційну документацію</p> <p>Подає внутрішню верифікаційну документацію незалежному рецензенту на перевірку до видачі верифікаційного звіту</p> 	 <p>Внутрішня верифікаційна документація, що містить, зокрема:</p> <ul style="list-style-type: none"> • результати виконаної діяльності з верифікації; • стратегічний аналіз, аналіз ризиків та план верифікації; • достатню інформацію для підтвердження висновку за результатами верифікації, у тому числі обґрунтування рішень щодо того, чи суттєво впливають виявлені викривлення на звітні дані про викиди парникових газів та пов'язані з ними дані; • час, витрачений на проведення верифікації; • результати перевірок, включаючи інформацію про додаткові вибірки; всі викривлення та невідповідності, які були виправлені оператором під час верифікації, із зазначенням того, чи їх було виправлено. 	 <p>Надає верифікатору доступ до об'єктів моніторингу в обсязі, необхідному для проведення верифікації</p> 	<p>Надає уповноваженому органу верифікаційний звіт</p> <p>Визначає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розмір та характер викривлення чи невідповідності; • причини того, чому викривлення має суттєвий вплив або не має суттєвого впливу; • якого елемента звіту оператора стосується викривлення та якого елемента плану моніторингу стосується невідповідність. <p>Виконує рекомендації</p>	
<p>Подає оператору верифікаційний звіт</p> <p>Детально описує виявлені викривлення та невідповідності</p> <p>Надає рекомендації з таких питань:</p> <ul style="list-style-type: none"> • оцінка ризиків оператора; • розробка, документування, впровадження та підтримка обробки даних та заходів з контролю, а також оцінки системи контролю; • розробка, документування, впровадження та підтримка процедур обробки даних та заходів з контролю, а також інших процедур, які оператор має запровадити; • моніторинг та звітність щодо викидів парникових газів, в тому числі — стосовно досягнення вищих рівнів точності, зменшення ризиків та підвищення ефективності моніторингу та звітності. 	 <p>Верифікаційний звіт, який може містити один із таких висновків:</p> <ul style="list-style-type: none"> • за результатами верифікації звіт оператора визнано задовільним; • звіт оператора містить суттєві викривлення, які не були виправлені до того, як було видано верифікаційний звіт; • обсяг верифікації є занадто обмеженим і верифікатор не зміг отримати достатні докази для того, щоб з обґрунтованою впевненістю надати висновок за результатами верифікації про відсутність суттєвих викривлень у звіті оператора; • через окремі невідповідності або їх сукупність відсутня достатня визначеність та верифікатор не може з обґрунтованою впевненістю стверджувати про відсутність суттєвих викривлень у звіті оператора. 	 <p>Верифікаційний звіт, який може містити один із таких висновків:</p> <ul style="list-style-type: none"> • за результатами верифікації звіт оператора визнано задовільним; • звіт оператора містить суттєві викривлення, які не були виправлені до того, як було видано верифікаційний звіт; • обсяг верифікації є занадто обмеженим і верифікатор не зміг отримати достатні докази для того, щоб з обґрунтованою впевненістю надати висновок за результатами верифікації про відсутність суттєвих викривлень у звіті оператора; • через окремі невідповідності або їх сукупність відсутня достатня визначеність та верифікатор не може з обґрунтованою впевненістю стверджувати про відсутність суттєвих викривлень у звіті оператора. 	<p>Надає уповноваженому органу верифікаційний звіт</p> <p>Визначає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розмір та характер викривлення чи невідповідності; • причини того, чому викривлення має суттєвий вплив або не має суттєвого впливу; • якого елемента звіту оператора стосується викривлення та якого елемента плану моніторингу стосується невідповідність. <p>Виконує рекомендації</p>	

6–8 листопада 2018

VI СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВИСТАВКА ЕКОЛОГІЯ ПІДПРИЄМСТВА

Екологічний моніторинг і методики оцінки забруднення навколишнього середовища

Системи очищення промислових викидів у повітря

Поводження з твердими промисловими відходами та їх утилізація (технології, техніка та обладнання)

Переробка та утилізація відходів полімерів і гумотехнічних виробів

Методи очищення та відновлення ґрунтів

Технології звукоізоляції, боротьба з шумом і вібрацією

Контроль за електромагнітними та радіаційними випромінюваннями

Поводження з токсичними і радіологічними відходами

Екологічно безпечні технології та виробництва

Генеральний медіа-партнер

ЖУРНАЛ
Екологія
підприємства

Реклама

Міжнародний виставковий центр
Україна, 02002, Київ,
Броварський пр-т, 15

Тел. / факс: (044) 201-11-54 (62)
e-mail: ecology@iec-expo.com.ua
www.iec-expo.com.ua

Головне визнання екосфери

ЕКО трансформація 2018

Детально — media-pro.com.ua/ecoaward

ДОВІДКА!

Птахофабрика «ОРІЛЬ-ЛІДЕР», яка є одним із підприємств Групи МХП, — це виробництво замкнутого циклу. Технологічний процес виробництва м'яса птиці включає інкубацію яєць, вирощування бройлерів, забій птиці та її переробку. Підприємство виробляє продукцію для реалізації на внутрішньому ринку України під торговою маркою «Наша Ряба».

Комплекс введений в експлуатацію у 1980–1981 роках, увійшов до складу Групи МХП у 2001 році.

Агроіндустріальний холдинг МХП постійно вдосконалює виробництво на всіх етапах, дотримуючись вимог природоохоронного законодавства України та міжнародних екологічних стандартів.

Компанія визначила критерії та впровадила Екологічну політику, яка розповсюджується на всі підприємства Групи, розробила надійні інструменти для оцінювання та забезпечила мінімізацію впливу господарської діяльності на довкілля.

Підприємства Групи МХП є об'єктами постійного контролю і підлягають як державному, так і внутрішньому нагляду. Державний контроль здійснює санітарно-епідеміологічна служба та обласні державні екологічні інспекції. Внутрішній нагляд забезпечують штатні екологи підприємства. Вони працюють або за планом, узгодженим із директором, або самостійно, перевіряючи об'єкти без попередження.

У 2017 році «ОРІЛЬ-ЛІДЕР» отримав сертифікат «Система управління безпечністю харчових продуктів» — ДСТУ ISO 22000: 2007 (ISO 22000: 2005).

МХП | Оріль-Лідер

У цьому випуску ми представляємо ще одного учасника проекту в номінації
«EKOtransformation-2018: Agroindustrial Complex» — ПрАТ «ОРІЛЬ-ЛІДЕР»

Наприкінці липня редакція журналу «Екологія підприємства» побувала на об'єктах виробництва птахофабрики «ОРІЛЬ-ЛІДЕР», щоб пересвідчитися в екологічності компанії, поставити керівникам важливі запитання та оцінити здобутки в рамках проекту-визнання.

24 виробничих дільниць

239 пташників

9 500 голів/годину
(цех забою)

75 млн яєць/рік

1 біогазовий комплекс

Олександр Семенець,
головний еколог МХП

Олександр Шутка,
заступник директора
департаменту енергоінновацій
та енергоефективності МХП

Головні ЕКО-виклики

Які головні завдання стоять перед птахофабрикою задля збереження довкілля в регіоні?

Будь-які рішення в холдингу приймаються з врахуванням наших головних завдань:

- Скорочувати викиди в атмосферу забруднюючих речовин, в т.ч. парникових газів.
- Зменшувати обсяги утворення відходів і ступінь їх небезпеки для довкілля.
- Зменшувати обсяги утворення стічних вод і знижувати концентрацію в них забруднюючих речовин.
- Мінімізувати техногенне навантаження на земельні ресурси.
- Раціонально використовувати ресурси та поступово зменшувати споживання енергії з невідновлюваних джерел шляхом застосування енергоощадних рішень.
- Вести належним чином облік утворення відходів, стічних вод, викидів до атмосфери і проводити достовірний екологічний моніторинг впливу діяльності підприємства на довкілля.
- Плідно співпрацювати із зацікавленими сторонами.
- Сприяти підвищенню екологічної свідомості та культури серед працівників, партнерів, споживачів та інших зацікавлених осіб.

Про досягнення

Наскільки успішно вдається виконувати екологічні завдання, поставлені бізнесом? Які головні перепони виникають?

Для кожної цілі Екологічної політики в МХП розроблено окремий план із чітко визначеним бюджетом. Призначаються відповідальні особи, визначається таймінг і точки контролю за станом впровадження цих планів.

Для того, щоб кожний співробітник підприємства розумів, що і для чого роблять штатні екологи та особи, відповідальні за охорону навколишнього середовища, у т.ч. щодо вищезгаданих планів, ми вживаємо заходів для підвищення екологічної свідомості й культури серед працівників, навіть щоквартально проводимо так звані дні відділу екології.

Вертикальна інтеграція бізнесу гарантує МХП стабільно високі стандарти якості, а замкнутий цикл виробництва зменшує собівартість кінцевої продукції шляхом забезпечення власними кормами. У зв'язку з ростом виробництва курятини холдинг має намір **збільшувати посіви кукурудзи, пшениці, соняшнику та сої, які є основними інгредієнтами для виробництва комбікормів**. МХП відповідально ставиться до утилізації відходів, тому постійно шукає **додаткові способи для їх застосування з користю для довкілля і компанії зокрема**. Наприклад, соняшникове лушпиння використовується для підстилки в пташниках і як паливо для отримання парової енергії на комбікормових заводах Групи. **Холдинг також використовує курячий послід із підстилкою як покращувач ґрунту**.

Альтернативна енергетика. Біомаса

Уже шостий рік поспіль (з 2013 р.) на базі птахофабрики «ОРІЛЬ-ЛІДЕР» діє біогазовий комплекс (Дніпропетровська обл.). Надалі компанія продовжуватиме підвищувати рівень власної енергонезалежності.

ДОВІДКА! Будівництво першого біогазового комплексу на птахофабриці «ОРІЛЬ-ЛІДЕР» розпочалося навесні 2012 р. Уже в грудні компанія ввела в експлуатацію перший ферментатор. У 2013 році було запущено біогазовий комплекс, потужність якого становила 5 МВт/год (еквівалентно електропостачанню для 15 000 квартир і тепловому забезпеченню 1 500 квартир). Наприкінці 2014 року він досяг своєї повної потужності. Слід зауважити, що це перший в Європі біогазовий комплекс з показником такої потужності і рівня технологій, який працює на курячому посліді та відходах цеху забою та з переробки курчат-бройлерів. Міжнародні організації підтвердили ефективність та актуальність проекту щодо стандартів екології та безпеки. Вартість проекту склала \$ 15 млн.

Чого вдалось досягнути завдяки діяльності біогазового комплексу?

Повністю вирішено питання утилізації посліду із підстилкою та частини стічних вод від цеху забою та переробки курчат-бройлерів. Припинились скарги від місцевих жителів щодо неприємних запахів від птахофабрики.

Які виробничі показники діяльності біогазового комплексу в I півріччі 2018 року?

За I півріччя 2018 року вироблено 10 млн 866 тис. 481 м³ біогазу та 21 млн 739 тис. 319 кВт/год «зеленої» енергії. За цей час спожито 4 тис. 475 Гкал «зеленого» тепла, а це еквівалентно 555 тис. 804 м³ природного газу.

Управління відходами

Як відбувається утилізація відходів на птахофабриці «ОРІЛЬ-ЛІДЕР» та яких заходів вживає підприємство для оптимізації виробничих процесів, аби зменшити утворення відходів?

Утилізація відходів відбувається не тільки на біогазовому комплексі. Мова йде про стічні води від цеху забою та переробки курчат-бройлерів обсягом не менше 300 м³/добу.

Утилізація інших відходів залежить від ступеня їхнього впливу на довкілля.

Небезпечні відходи передають відповідним організаціям для подальшого знешкодження чи утилізації. Перед підписанням угоди на передачу таких відходів кожне підприємство Групи МХП не тільки вимагає в контрагента надання завіреної копії відповідної ліцензії від Мінприроди, а й регулярно відстежує її статус на офіційному сайті міністерства протягом всього терміну співпраці та щоразу безпосередньо перед передачею відходів. Це пов'язано з тим, що будь-який ліцензіат за результатами державних перевірок може бути позбавлений права провадити діяльність з поводження з небезпечними відходами взагалі або за окремими видами: збирання, зберігання, транспортування, утилізація, знешкодження, знищення.

Певні відходи IV класу небезпеки, що мають повторну ресурсну цінність, реалізуються.

Екологічне виробництво: біобезпека

Тетяна Бурда,
начальник відділу
якості та безпеки
продукції
виробництва

Яких заходів біобезпеки як складової частини екологічної безпеки вживають на виробництві «ОРІЛЬ-ЛІДЕР»?

Біобезпека всього холдингу — це комплекс методів управління, спрямованих на попередження появи і поширення хвороб або їх збудників на

підприємствах з вирощування птиці, виробництва інкубаційних яєць, переробки м'яса та виробництва комбікормів.

Ми намагаємося мінімізувати поширення шкідливих мікроорганізмів у межах птахофабрики. Основний принцип біобезпеки — зниження біоризиків до прийнятних рівнів. Усі зусилля спрямовані на виявлення небезпечних факторів, оцінку ризиків, розроблення та впровадження засобів і вжиття заходів для їх мінімізації та постійної перевірки ефективності.

Основними елементами управління біобезпекою є: **ізоляція; контроль доступу і переміщень; санітарія та гігієна.**

Ізоляція виробничих підприємств включає їх розташування на віддалених ділянках, віддаленість зон вирощування батьківського та промислового поголів'я, вирощування птиці однієї вікової категорії в межах однієї зони вирощування для забезпечення принципу «all in / all out» («все на місці / все видалили»), належне відгородження зон вирощування від прилеглих територій і належний стан приміщень для утримання, контроль диких тварин, птахів та шкідників. Для запобігання проникненню збудників інфекції на територію птахофабрик персоналу заборонено утримувати домашню птицю в підсобному господарстві.

Контроль доступу та переміщень — переміщення на підприємстві транспортних засобів, птиці/тварин, працівників, обладнання тощо організовано таким чином, щоб мінімізувати шлях перехресного забруднення. Підприємство працює в закритому режимі. Доступ на територію для працівників обмежений, а відвідувачі допускаються тільки з дозволу директора та головного лікаря ветеринарної медицини для виробничих підрозділів.

Вхід на територію підприємств здійснюється тільки через ветеринарно-санітарний пропускник, а в'їзд транспорту — через спеціально обладнаний дезінфекційний бар'єр.

Після входу на територію підприємства всі працівники і відвідувачі проходять обов'язкову процедуру біобезпеки, що включає прийняття душу і використання санітарного одягу.

Третій елемент управління в рамках забезпечення біобезпеки на підприємствах — це **санітарія та гігієна**. Цей етап включає: дезінфекцію приміщень, обладнання, території; контроль шкідників; управління відходами; дотримання правил гігієни персоналом, підрядними організаціями та відвідувачами. Особлива увага приділяється періодам санітарної очистки та дезінфекції пташників після кожного циклу вирощування, що дає змогу запобігти виникненню збудників хвороб.

На всіх підприємствах діє програма контролю шкідників з обов'язковим спостереженням за їх активністю за трьома рівнями контролю: I рівень (паркан), II рівень (зовнішній периметр споруд), III рівень (внутрішній периметр споруд). Обов'язковим заходом, який допомагає запобігти виникненню і поширенню захворювань, є профілактика. Для цього застосовують профілактичні методи і засоби, що забезпечують несприйнятливості птиці до інфекційних хвороб, а саме — здійснюють **вакцинацію**. Наприклад, птицю вакцинують проти: хвороби Гамборо, інфекційного бронхіту та

хвороби Ньюкасла. У разі виявлення інфекції на підприємстві негайно вживають заходів для контролю її впливу і запобігання поширенню, у тому числі **запроваджують карантин**.

Підприємства МХП оцінюють ризики, які несуть потенційні акти саботажу, вандалізму або біотероризму, і вживають відповідних захисних заходів для уникнення загрози. Наприклад, **обмежують доступ персоналу через використання замків і електронних карт-ключів або інших систем, зобов'язують працівників і відвідувачів дотримуватися режиму особистої гігієни та правил поведінки тощо**.

Корпоративна соціальна відповідальність

Світлана Мигаль,
фахівець зі зв'язків
з громадськістю та
пресою «ОРІЛЬ-ЛІДЕР»

Які соціальні переваги мають працівники птахофабрики? Як це впливає на результативність роботи?

Соціальний пакет для працівників «ОРІЛЬ-ЛІДЕР» передбачає:

- пільги: продукція та харчування, забезпечення путівками на відпочинок;
- безкоштовну доставку працівників на роботу/з роботи;
- матеріальну допомогу, подарунки працівникам та їхнім дітям з нагоди свят;
- регулярне преміювання найкращих працівників;
- можливість навчатись працівникам та їхнім дітям коштом підприємства у профільних вищих навчальних закладах України;
- забезпечення тимчасовим та постійним житлом молодих спеціалістів та іногородніх співробітників.

Також на підприємстві діє програма «Молодий спеціаліст», та існують можливості вертикального та горизонтального росту.

Яка роль підприємства в розвитку регіону? Які соціальні ініціативи вдалося реалізувати?

Розвиток інфраструктури населених пунктів, на території яких провадить діяльність МХП, є одним із наймасштабніших напрямів діяльності підприємств Групи. Птахофабрика «ОРІЛЬ-ЛІДЕР» дотримується цього вектору діяльності холдингу і долучається до місцевих ініціатив громад, зокрема, бере участь у співфінансуванні встановлення вуличного освітлення, озеленення та облаштування місць відпочинку. Дороги — одне з найбільш проблемних питань інфраструктури, тому особлива увага приділяється відновленню покриття автошляхів.

Допомога навчальним закладам включає ремонт приміщень, забезпечення необхідними меблями та технікою, екскурсійні програми, допомогу з організацією дитячих конкурсів та свят.

Спорт і культура — неодмінна складова КСВ Групи МХП. Птахофабрика підтримує спортивні ініціативи місцевих мешканців, допомагає брати участь у районних та обласних спортивних змаганнях, забезпечує необхідним спортивним інвентарем та формою команди, виділяє кошти на ремонт приміщень та спортивних майданчиків тощо.

Допомога медичним закладам — важливий напрям соціальної відповідальності птахофабрики. За сприяння «ОРІЛЬ-ЛІДЕР» облаштовують місцеві ФАПи, здійснюють ремонт приміщень, купують необхідне обладнання.

ЕКОперспективи

Які плани підприємства щодо збереження довкілля на найближчі 5 років?

Успішно втілити всі плани дій, що були розроблені для досягнення цілей Екологічної політики підприємства.

Що побажаєте колегам-екологам та які топ-5 порад дасте задля досягнення максимального результату в екологічній безпеці?

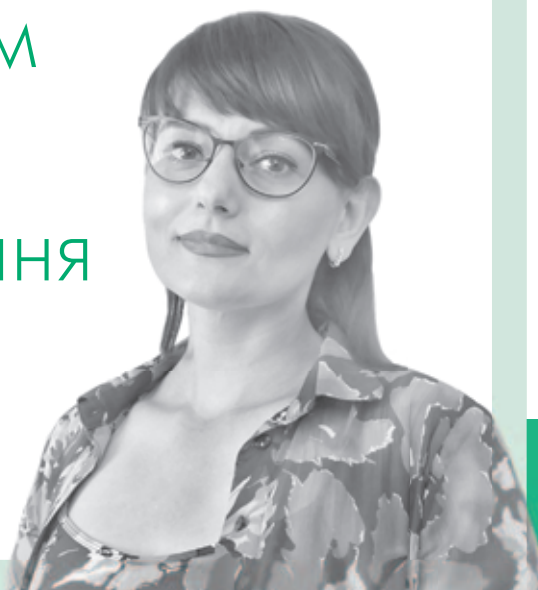

- Любити свою роботу та розуміти її наслідки. Не повинно бути байдужих та випадкових людей, бо екологія — це, в першу чергу, ідеологія, якої потрібно дотримуватись самому.
- Бути відвертими зі своїм керівництвом та своєчасно інформувати про всі проблеми та ризики.
- Стежити за всіма змінами в національному законодавстві та не забувати про це, а також про європейські екологічні директиви, які вже найближчим часом будуть імплементовані в нашій країні.
- Бути відкритими до нових ідей, знань, технологій, що постійно з'являються у сфері охорони та збереження довкілля, у т.ч. для переробки небезпечних відходів та очистки стічних вод; мати сміливість пропонувати найкращі ідеї на розгляд своєму керівництву.
- Обмінюватись досвідом з колегами-екологами, що працюють на інших підприємствах (різних галузях). ■

Від редакції. Ми щиро вдячні колективу птахофабрики «ОРІЛЬ-ЛІДЕР» Групи МХП за відкритість, прогресивність та інноваційність у збереженні довкілля, у чому ми змогли переконатись не зі слів, а завітавши наприкінці липня на Дніпропетровщину. Проєкт «ЕКОтрансформація-2018» триває. Діліться своїми здобутками і ви!

«Водокористувач платить»: реформи за європейським принципом. Практичні питання для еколога.

Частина 2

Які проблеми та виклики в роботі для Держводагентства наразі є головними, та до чого готуватися підприємствам найближчі півроку-рік?

І.О.: За той час, що я очолюю Держводагентство, ми взялися за обсяг роботи, пов'язаний **з переходом на європейські стандарти управління водними ресурсами**. Це і внутрішні питання, які приблизно на 60% перебудовують структуру галузі, підходи до управління водними ресурсами, а також дотичні питання, які стосуються підприємств. Зокрема, це дозволи на спецводокористування, проведення робіт на землях водного фонду, які теж дещо змінюються.

Робота галузі водного господарства межує в допоміжній діяльності і з підприємництвом, і з аграріями, тож поєднує в собі елементи управління. Саме тому існує маса питань, які дійсно потребують відповідей.

2 Що дає принцип басейнового управління водними ресурсами? Яка його головна мета?

I.O.: Зараз ми впроваджуємо інтегроване управління водними ресурсами за басейновим принципом. Ключове слово — «**ІНТЕГРОВАНЕ УПРАВЛІННЯ**». Інтегроване управління водними ресурсами за басейновим принципом — це процес, що сприяє узгодженому використанню і управлінню водними, земельними та іншими ресурсами у взаємозв'язку з потребами усіх водокористувачів у межах басейнів річок, водогосподарських ділянок. Тобто, коли **ті сфери, ті галузі, які є водокористувачами, приймають рішення в управлінських процесах, у тому числі — стосовно розподілу грошей, але вже на платформі басейнової ради.**

Не треба бути спеціалістом, щоб розуміти — річку не можна зупинити кордонами області, міста або села. Річка має свій шлях, свою гідрологію та свої особливості, тож і розглядати її в контексті однієї області нелогічно. Ми до цього йшли ще до того, як підписали Угоду про асоціацію, тобто до жовтня 2014 року, але, звісно, не такими семимильними кроками, як після підписання Угоди.

Це природний процес управління в поєднанні з урахуванням думки водокористувачів при прийнятті управлінських рішень; саме такий інструмент впливу дає басейновий принцип підприємцям.

У № 7 журналу «Екологія підприємства» ми розпочали серію практичних роз'яснень від експертів водогосподарської справи. У цьому інтерв'ю на найгостріші запитання від екологів, що надійшли у червні, відповідає **Голова Держводагентства Ірина Овчаренко**

Що це дає з боку екології і якості для річок та водних ресурсів?

У першу чергу, Водна Рамкова Директива ЄС, яка базується на басейновому принципі управління, має головну мету — досягнення доброго стану водних об'єктів. Наразі Держводагентство опікується поверхневи ми водами; саме про них ми й будемо вести мову далі.

«Досягнення доброї якості води — це основний та кінцевий шлях»

Надважлива проблема: досить складним є контроль над забруднювачами, особливо у 21 сторіччі, коли вони стали такими різноманітними, що просто не встигаєш аналізувати спектри забруднюючих речовин, які потрапляють до водних об'єктів. Тому це головне при впровадженні басейнового принципу.

З Держводагентством України було реалізовано програмну систему «Моніторинг та екологічна оцінка водних ресурсів України» в частині поверхневих вод. Зазначена система передбачає наявність інформації про певні показники якості води у річках.

Чи планується аналіз інформації у даній системі (зокрема, щодо відповідності показників встановленим нормативам), опис екологічного стану вод при встановлених показниках?

Яким наразі є стан водних ресурсів України за результатами моніторингу?

I.O.: Ситуація з моніторингом якості така: **по-перше**, до компетенції Держводагентства відносяться виключно поверхневі води. Починаючи з 90-х років минулого століття ми здійснюємо моніторинг якості поверхневих вод, але тільки у 2017 році розпочали роботу щодо впровадження такої інформаційної системи, яка б показувала суспільству, водокористувачам, інвесторам та всім, хто цікавиться, інформаційні показники щодо якості води у створах (місцях) спостережень.

По-друге, якщо спостерігати за нашим сайтом (прим. редакції — www.watermon.iisd.com.ua), можна побачити, що **програма змінювалася**.

Спочатку ми висвітлили дані моніторингу, які нічого не говорили пересічним громадянам, потім додали таблицю з нормативними показниками та відхиленнями для того, щоб люди могли орієнтуватися, в скільки разів зафіксовано перевищення норм.

Згодом оновили таблиці та дані, розфарбували їх кольорами. І сьогодні, як видно на сайті, червоним зафарбовано схід та південь України. Водна Рамкова Директива, яку ми впроваджуємо, теж передбачає розфарбування на спеціальних картах усіх річок України, відповідно до показників якості водних масивів — у червоний, жовтий, синій і зелений кольори.

По-третє, це буде відбуватися не за цією системою моніторингу, яка визначена постановою Кабінету Міністрів України.

Зараз ми спільно з Мінприроди розробили та подали до Кабінету Міністрів **проект нового Порядку здійснення моніторингу вод**.

На сьогодні є 7 суб'єктів моніторингу, але така значна кількість призводить до якоїсь колективної безвідповідальності. Ми намагаємося сконцентрувати відповідальність серед основних суб'єктів моніторингу (Мінприроди, Держгеонадра, Держводагентство, ДСНС) та запровадити систему європейського моніторингу, європейський стандарт та підхід до визначення якості поверхневих вод.

Якщо говорити про **терміни реалізації**, то проект готовий і знаходиться у Кабінеті Міністрів України; якщо його схвалять, ми отримаємо постанову, яка надасть нам точку відліку.

Ця точка відліку запланована не з дати прийняття документа, тому що існують певні ускладнення (наприклад, в Україні немає інструментального

лабораторного обладнання для ведення нового моніторингу, який ми називаємо «45+» за кількістю пріоритетних забруднюючих речовин).

Нам ще не підкорився цей європейський моніторинг, для нього потрібно закупити необхідне сучасне обладнання.

У цій постанові прописано, що **діяти зазначена система почне з 1 січня 2019 року**. А за цей час слід придбати обладнання для наших лабораторій, хоча б одну на Україну. Звісно, це досить значні кошти (за підрахунками експертів — близько 4 млн євро). У Держводагенції такого бюджету немає, тому ми намагаємося користуватися допомогою європейських проектів, які заходять до України для підтримки імплементації угоди про Асоціацію. Є певні домовленості; і хоча не весь спектр необхідного обладнання вони можуть придбати, та маємо надію, що хоча б частково закупимо потрібне обладнання, яке дасть нам можливість зробити сучасну систему моніторингу.

4 А коли з'явиться обладнання, чи не потрапимо ми в ситуацію, коли не буде достатньої кількості спеціалістів для роботи з ним?

І.О.: Для нас спеціалісти — також важливе питання. Особливо складним є моніторинг визначення пріоритетних забруднюючих речовин та гідробіологічних показників. Наразі тільки Інститут з гідробіології береться за цей моніторинг, тому проблема зі спеціалістами існує, і її треба вирішувати.

5 Який порядок здійснення днопоглиблювальних робіт, та які роботи вже проводяться?

І.О.: Днопоглиблювальні роботи — роботи, в першу чергу, на землях водного фонду. **Стаття 86 Водного Кодексу** (далі — ВК) чітко визначає, як, за яких умов, у яких місцях та ким погоджуються і проводяться роботи на землях водного фонду.

Також важливим є документ про видачу дозволу на такі види робіт, адже вони потребують видачі дозволу.

Порядок проведення таких робіт регламентується також Постановою Кабінету Міністрів України № 557 від 12 липня 2005 року, яка визначає механізм і умови, за яких видається дозвіл на проведення робіт на землях водного фонду.

Після погодження проекту таких робіт, відповідно до ст. 86 ВК, та отримання усіх передбачених законодавством погоджень видається дозвіл.

Слід зазначити, що для безпеки судноплавства отримання таких дозволів не потрібне.

За європейським стандартом глибина судноплавної ріки має бути 3,6 метра, і для підтримання її експлуатаційних шляхів дозволу теж не потрібні.

Як показує аналіз роботи за 4 останніх роки, видано 3 дозволи на днопоглиблення, їх замовники — порти, або компанії, які отримали дозвіл Держгеонадр на видобуток корисних копалин.

6 У дозволі на спеціальне водокористування серед умов спеціального водокористування зазначається про необхідність здійснення користувачами виробничого контролю за станом вод відповідно до ДержСанПіН України 2.2.4–171–10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною».

При цьому, спеціальне водокористування може бути обумовлене виробничими або іншими потребами, не пов'язаними із питними. **Наскільки є обґрунтованим зобов'язання користувача здійснювати гігієнічний контроль** у випадку спеціального використання підземних вод для виробничих потреб?

Які дії користувача, якщо він отримав дозвіл на спеціальне водокористування на виробничі потреби із зобов'язанням здійснювати виробничий контроль за станом вод відповідно до ДержСанПіН України 2.2.4–171–10?

І.О.: У даному випадку неважливо, чи підземна це вода, чи поверхнева: тут комплексно застосовується СанПіН, який дійсно говорить про те, що підприємства, але не всі, а тільки ті, які здійснюють централізоване водопостачання, мають здійснювати технологічний контроль за якістю води в місцях забору води та в місцях подачі води. Всі решта, які провадять свою діяльність, не пов'язану з питним водопостачанням, даний контроль не здійснюють.

7 Уряд вніс зміни до Порядку видачі дозволів на спеціальне водокористування. Це передбачено постановою Кабміну від 13 грудня 2017 року № 1091 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань видачі дозволів на спеціальне водокористування». **Реалізація рішення забезпечить можливість подання документів в електронному вигляді?**

І.О.: Почну здалеку. Я за фахом економіст, і тому для мене питання присутності води в одиниці товару було досить цікавим. Я не розуміла, чому вода така недооцінена, «штурмувала» Держстат, щоб з'ясувати, чи є інформація щодо вартості води в одиниці продукції, цікавилася в ДБН, де визначено технологічні норми. Саме недооціненість життєдайного ресурсу і підштовхнула нас працювати в напрямку **дозволу на спецводокористування**.

Цей дозвіл Держводагентство почало видавати нещодавно, раніше це робили ОДА. Ми зараз ідемо шляхом спрощення всіх умов для його отримання.

Спочатку, як зазначалося вище, дозвіл надавався адміністраціями, і в деяких областях для його отримання від підприємств **вимагали подавати до 32 документів**.

На сьогодні ми спростили процедуру та внесли відповідні зміни до закону (Водного Кодексу) та до відповідної постанови. **Зараз для оформ-**

ЦЕ ЦІКАВО!

Якщо взяти пляшку мінеральної води об'ємом 1 літр, яка в середньому вартує в магазині 10 грн, то вартість самої води в пляшці коштує — **5 копійок...**

лення дозволу необхідно лише **5 документів**. А за умови, що це орендований об'єкт, то потрібен шостий — правоустановчі документи на об'єкт (наприклад, договір оренди тощо).

Час, у який ми живемо, вимагає відходити від паперових форм, і електронний дозвіл — мрія будь-якого дозвільного органу, адже якщо видається паперовий дозвіл, то залишається ризик зловживань.

Недешеві послуги ІТ-компаній, які формують програми, в яких мають бути передбачені всі опції, а потім заповнені всі документи — все це разом складає цілу низку складнощів, адже це — кошти на реалізацію проекту. Дякуємо Агентству електронного врядування, яке сприяло у пошуку розробників сучасних інформаційних систем. Планується, що до кінця цього року програма запрацює у тестовому режимі.

8 Чому, на практиці, видача дозволів на спеціальне водокористування на термін понад шість років практично не відбувається (в тому числі, при дотриманні умов водокористування)?

I.O: Якщо дозвіл береться вперше, то є чітка вимога п. 6 ПКМУ від 13 березня 2002 року № 321, де зазначено, що виданий дозвіл береться спочатку на три роки, а потім вже може бути виданий на термін від трьох до двадцяти п'яти років.

Але на практиці, справді, Держводагентство на 25 років дозволи не видає, тому що **динамічно змінюється гідрологічна ситуація на водних об'єктах**. А дозволи, термін дії яких не вийшов, і які були видані ще ОДА, можуть бути видані на довший термін.

Як бачимо, у нас спостерігається тенденція до зміни клімату. Крім того, Україна є малозабезпеченою водними ресурсами країною. Є така європейська практика, де передбачається план управління річковим басейном, коли кожні 6 років інформація оновлюється. Це обґрунтовано тим, що змінюється ситуація зі станом річок, а деякі малі річки взагалі зникають.

Приклад

При наповнюванні геопорталу (Держводагентство відповідальне за ведення Державного водного кадастру: обліку поверхневих водних об'єктів) **за довідниковими даними 1957 року на території України було 63 тисячі річок**. Та при заповнюванні кадастру, коли ми вносили дані про річки протяжністю понад 10 кілометрів, зрозуміли, **що їх стало менше, а частина малих річок взагалі зникла**.

Отже, давати дозвіл на більший термін — це не перспективно стосовно водних ресурсів, адже їх треба зберігати не тільки сьогодні, задовольняючи економіку України, а й зберегти для майбутніх поколінь.

9 Держводагентство розробило і схвалило на науково-технічній раді 21 грудня 2017 року методичні рекомендації стосовно розробки правил експлуатації водосховищ. Ці методичні рекомендації містять і паспортні дані, як складову правил експлуатації водосховищ. Вказані методичні рекомендації мають рекомендаційний характер чи вже обов'язковий?

І.О.: Правила експлуатації — це не нормативно-правовий документ, але вони обов'язкові до виконання, адже правила експлуатації для того і затверджуються, щоб їх виконувати.

10 Відповідно до ст. 16 ВКУ, до відання центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, в галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів (Держводагентства) належить, в тому числі, розробка і встановлення режимів роботи водосховищ комплексного призначення, водогосподарських систем і каналів та затвердження правил їх експлуатації.

Чи правильна думка, що «розробляти» або «затверджувати» правила експлуатації, наприклад, водогосподарської системи, до якої входить став на 0,3 млн м³ води та гідротехнічні споруди — це право виключно Держводагенції України, а не територіального органу?

І.О.: Держводагентство не розробляє, а тільки затверджує правила, а розробляють і подають їх на затвердження ті, хто експлуатує водні об'єкти. Держводагентство затверджує правила експлуатації усіх водосховищ та водогосподарських систем, а також встановлює режими їх роботи. Режими роботи водосховищ на річках Дніпро та Дністер розробляє Держводагентство, а в інших основних басейнах — басейнові або обласні управління водних ресурсів, для каналів — управління каналів.

11 Чи має право затверджувати Правила експлуатації водогосподарських систем обласне управління водних ресурсів або територіальний орган Держводагентства?

І.О.: Наразі функцію затвердження Правил експлуатації водосховищ та водогосподарських систем виконує Держводагентство. Басейнові та обласні управління водних ресурсів не наділені владними повноваженнями. Проте вони попередньо розглядають проекти правил та надають пропозиції Агентству.

12 Територіально, в межах однієї області, в межах одного «району річкового басейну» (ст. 13.1 ВКУ), здійснюють спеціальне водокористування декілька ділянок одного водокористувача (кілька ділянок однієї юридичної особи). На кожному ділянку раніше були отримані окремі дозволи на спеціальне водокористування, на деякі ділянки дозвіл отримано ще до змін у законодавстві, на інші — вже від територіального органу Держводагенції (за чинною на сьогодні процедурою).

Поясніть, у разі закінчення по одному з об'єктів підприємства терміну дії одного з дозволів на спеціальне водокористування, чи потрібно отримувати вже один загальний дозвіл на спеціальне водокористування в межах однієї області, в межах одного «району річкового басейну»?

І.О.: Все максимально чітко: одна юридична або фізична особа, один водокористувач — один дозвіл. Нагадую, є норма забору води — 5 кубічних метрів на добу. Це не відноситься до спецводокористування, тож і дозвіл на спец водокористування не потрібний.

Маємо ситуацію, коли підприємці вдаються до хитрощів — створюють філії, отримують таким чином обсяг водокористування до п'яти кубів і працюють без дозволу.

Тому, повторюю — одна юридична або фізична особа — один дозвіл. Не можна використовувати безкоштовно той безцінний ресурс, який забезпечує життєдіяльність людини. В умовах глобального потепління, зміни клімату, опустелювання ми розуміємо, що воду необхідно економити, вода не може бути безкоштовною, за неї треба платити як за природний ресурс **у вигляді ренти.**

13 Розпочато впровадження європейського принципу «водокористувач платить»: 10% від рентної плати за спецводокористування, починаючи з 2018 року, буде спрямовуватись на заходи, пов'язані з відтворенням водного ресурсу. До цього стовідсотково рентний платіж спрямовувався на цілі, які не пов'язані з використанням водних ресурсів.

Що вдалося реалізувати за кошти, які надійшли як рентна плата за перший квартал 2018 року, та які плани Агенції на 2-4 квартали щодо реалізації заходів з поліпшення стану водних ресурсів коштом цих надходжень?

І.О.: В Європі діють принципи, що забруднювач платить і водокористувач платить. Якщо — забруднювач, то платить на відновлення нормального екологічного стану.

Якщо водокористувач, то — на відновлення ресурсу, з якого він забрав.

Раніше рентний платіж за спец водокористування розподілявся так: 50% йшло до державного бюджету в загальний фонд, а інші 50 — у загальні фонди обласних бюджетів.

Загальний фонд розподіляється на всі необхідні соціальні й решту заходів, що пов'язані з функціонуванням території області (це може бути і ремонт дороги, школи тощо) без врахування необхідності відтворення водного ресурсу.

У 2013—2017 роках, коли відбулася фінансова децентралізація і взагалі не виділялися кошти, місцева влада почала використовувати отримані надходження рентної плати лише на першочергові соціальні цілі, а на протипаводкові заходи взагалі не виділялися кошти. За цей час ми практично втратили контроль над ситуацією. Наразі утворено такий фонд розвитку водного господарства, який акумулює 10% рентних платежів за спеціальне використання води в Держводагентстві.

Рентна плата є щоквартальною. Тобто, коли підприємство відпрацювало перший квартал, воно має ще 40 днів для сплати. Перший платіж Держводагентство отримало в травні, а його сума склала 43 млн грн., що зафіксовано Держказначейством. Але є ще й порядок використання коштів, який нещодавно прийнятий Кабінетом Міністрів України. Отже, цей рік ще не буде показовим, щоб продемонструвати результат використання цих коштів. Цей рік буде установчим: ми закумулюємо отримані кошти у фондї, щоб виконувати заплановані водоохоронні заходи. ■

Від редакції!

Ми щиро вдячні за оперативну реакцію на наше звернення щодо інтерв'ю всім працівникам Агентства та безпосередньо пані Ірині Овчаренко.

Звертаємо увагу, якщо Ви маєте запитання за темою, можна надіслати їх на адресу редакції eco—magazine@ukr.net.

Урок

12

Як правильно розрахувати нормативи гранично допустимого скидання (ГДС) забруднюючих речовин у водні об'єкти із зворотними водами

**Золотова
Геннадія,**
директора
ТОВ «SEC ECOLOGY»

**Дмитренка
Олександра,**
гол. інженера
ТОВ «СПЕЦЕНЕРГО-
КОМПЛЕКС»

Урок підготовано за сприяння:

Матеріал роз'яснить:

на підставі чого здійснюється спеціальне водокористування, ким видаються дозволи, як правильно розрахувати ГДС, які головні задачі водокористувача та на які особливості розробки нормативів ГДС варто звернути увагу. Як зробити вибір виконавця на розробку нормативів ГДС.

Термінологія

Спеціальне водокористування — це забір води з водних об'єктів із застосуванням споруд або технічних пристроїв, використання води та скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти, включаючи забір води та скидання забруднюючих речовин із зворотними водами із застосуванням каналів.

Спеціальне водокористування здійснюється на підставі дозволу на спеціальне водокористування

Дозвіл на спеціальне водокористування **видається територіальними органами центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства.**

ВАЖЛИВО! Для водокористувачів міста Києва, Київської області, зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи видача дозволу здійснюється Держводагентством.

Форма дозволу затверджена Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України «Про затвердження форми дозволу на спеціальне водокористування та форми нормативного розрахунку водокористування і водовідведення» від 23 червня 2017 року № 234 (далі — Наказ № 234).

Для одержання дозволу на спеціальне водокористування юридична або фізична особа, фізична особа-підприємець подає документи до центру надання адміністративних послуг заяву, до якої додаються:

- 1)** обґрунтування потреби у воді з помісячним нормативним розрахунком водокористування і водовідведення (*форма обґрунтування затверджена Наказом № 234*);
- 2)** опис та схема місць забору води та скиду зворотних вод (*у довільній формі*);
- 3)** **нормативи гранично допустимого скидання (ГДС) забруднюючих речовин у водні об'єкти зі зворотними водами** (з розрахунком на кожний випуск (скид) окремо);
- 4)** затвержені індивідуальні технологічні нормативи використання питної води (*для підприємств та організацій житлово-комунального господарства, суб'єктів господарювання, які надають послуги з централізованого водопостачання та/або водовідведення, житлово-експлуатаційних підприємств та організацій*);
- 5)** копія правовстановлюючих документів на водні об'єкти (*для орендарів водних об'єктів*).

ВАЖЛИВО! Зазначений перелік документів є вичерпним.

Таким чином, для юридичних або фізичних осіб, фізичних осіб-підприємців, які здійснюють скид зворотних вод у водний об'єкт та мають намір отримати дозвіл на спеціальне водокористування, **наявність чинного нормативу ГДС є обов'язковою.**

Від редакції! Особливості отримання дозволу на спеціальне водокористування без скиду зворотних вод у водний об'єкт ми розглянули у статті минулого випуску. Цього разу пропонуємо звернути увагу на особливості розробки нормативів ГДС.

Про передумови розрахунку нормативів ГДС

Вода, забрана водокористувачем з водного об'єкта, використовується на задоволення різного роду потреб даного водокористувача (комунально-побутових, виробничих та ін.). У результаті такої діяльності підприємства відбувається забруднення забраної води, тобто змінюється її склад та властивості внаслідок появи та накопичення у воді домішок. Значна кількість водокористувачів використовує воду, забруднену в результаті своєї життєдіяльності, та зливної й талі води в системах зворотного та повторного водопостачання, для зрошення сільськогосподарських угідь. Попри це, більша частина зворотних вод (води, що повертається за допомогою технічних споруд і засобів із господарської ланки кругообігу води в її природні ланки у вигляді стічної, шахтної, кар'єрної чи дренажної води) відводиться до водних об'єктів, де зворотні води змішується з водою водного об'єкта. За сучасними оцінками деяких експертів річковий стік приблизно на 2% складається зі зворотних вод. Причому, для малих річок та озер цей відсоток зростає. Очевидно, що скид неочищених або недостатньо очищених зворотних вод зі значними концентраціями забруднюючих речовин приводить до порушення норм якості природних вод, зокрема гранично допустимих концентрацій (ГДК) відповідного виду водокористування. Для забезпечення цих вимог зворотні води перед скидом повинні очищатись. Максимальні величини концентрацій забруднюючих речовин скиду, які з урахуванням умов змішування та розбавлення з водою водного об'єкта не приводять до погіршення норм якості води водоприймача, називаються **нормативами гранично допустимих скидів.**

ДОВІДКА! ГДС — це максимально допустима маса речовини, що відводиться зі зворотними водами до водного об'єкта за одиницю часу, яка дозволяє забезпечити дотримання норм якості природних вод у контрольному створі при найгірших гідрологічних умовах.

Величина ГДС визначається за формулою:

$$\text{ГДС} = q * \text{СГДС},$$

де: **q** — витрати зворотних вод м³/с;

Сгдс — гранично допустима концентрація забруднюючої речовини у воді водотоку, мг/л.

При розрахунку ГДС для окремого випуску формула для визначення СГДС має вигляд:

$$\text{СГДС} = n * (\text{СГДК} * e^{k * t} - \text{СФ}) + \text{СФ},$$

де: **СФ** — розрахункова фоновая концентрація забруднюючої речовини у водотоці до випуску зворотних вод, мг/л;

Сгдк — рибогосподарська ГДК забруднюючої речовини у водотоці, мг/л, якщо скид знаходиться поза межами населеного пункту, або комунально-побутова, якщо в межах;

n — кратність загального розбавлення зворотних вод у контрольному створі водотоку, яка залежить від багатьох факторів, у т.ч. і від гідрологічних характеристик водоприймача;

k — коефіцієнт неконсервативності речовини, 1/добу;

t — час переміщення від місця випуску до розрахункового створу, доба.

Як ми бачимо, гранично допустима концентрація залежить від багатьох незалежних від водокористувача факторів — фоновій концентрації у воді водоприймача, його гідрологічних характеристик та ін.

Задачею водокористувача є забезпечити такий ступінь очистки зворотних вод та/або таку належну якість технологічного процесу, щоб у результаті своєї життєдіяльності не виходити за допустимі, встановлені у нормативах ГДС, межі. Причому, скидання у водні об'єкти речовин, для яких не встановлено нормативи екологічної безпеки водокористування та нормативи гранично допустимого скидання забруднюючих речовин, забороняється (стаття 41 Водного кодексу України).

Процес розробки ГДС регламентується наступною законодавчою базою

1. Водний Кодекс України.
 2. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку розроблення нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та перелік забруднюючих речовин, скидання яких у водні об'єкти нормується» від 11 вересня 1996 року № 1100.
 3. Постанова КМУ «Про затвердження Правил охорони поверхневих вод від забруднення зворотними водами» від 25 березня 1999 року № 465.
 4. Наказ Мінприроди «Про затвердження форми дозволу на спеціальне водокористування та форми нормативного розрахунку водокористування і водовідведення» від 23 червня 2017 року № 234.
 5. Наказ Мінприроди «Про затвердження Інструкції про порядок розробки та затвердження гранично допустимих скидів (ГДС) речовин у водні об'єкти із зворотними водами». від 15 грудня 1994 року № 116.
- Згідно з законодавчою базою при розробці нормативів ГДС потрібно використовувати «Інструкцію про порядок розробки та затвердження гранично допустимих скидів (ГДС) речовин у водні об'єкти із зворотними водами», УкрНЦОВ, 1994 року (далі — Інструкція).

Ми не будемо повторювати викладки цього документу, який знаходиться у вільному доступі, зупинимось лише на **особливостях розробки нормативів ГДС**.

Етап 1

Підготовка вихідних даних. Відповідно до Інструкції вихідні дані, необхідні для розрахунку нормативів ГДС, слід розділити на дві групи — матеріали, які надає водокористувач (Замовник ГДС) та матеріали, які готує Розробник ГДС.

До матеріалів, які надає Замовник ГДС, відносяться:

- 1) найменування і коди власників, розташування місць водозаборів і випусків зворотних вод на гідрографічній мережі. Для випусків зворотних вод необхідно мати висновок місцевих органів з будівництва й архітектури про розташування місць випусків щодо меж населеного пункту;
- 2) конструктивні особливості випусків зворотних вод;
- 3) призначення та інші особливості водозаборів. Здійснюється на основі їх кодування та інших прикмет у формі 2-ТП(водгосп);
- 4) типи і категорії скидуваних зворотних вод. Здійснюється на основі їх кодування та інших прикмет у формі 2-ТП(водгосп);

5) витрати і режим водозаборів і скидів зворотних вод. Фактичні витрати забираної води і скидуваних зворотних вод приймаються за даними за формою 2-ТП (водгосп) за останній звітний рік;

6) склад і властивості зворотних вод до і після очищення (включаючи густоту зворотних вод — при їх випуску в море). Приймаються за даними їх систематичного контролю водокористувачами і контролюючими органами протягом попереднього року. Перелік речовин та інших показників має включати всі специфічні речовини характерні для складу даних зворотних вод. Крім того, залежно від особливостей технології виробництва водокористувача, нормуються такі показники та характеристики зворотних вод, як: бактеріологічне забруднення, рівень токсичності води (на основі біотестування), радіоактивність води (сумарна радіоактивність);

7) типи, продуктивність і проектну (або нормалізовану) ефективність роботи діючих очисних споруд. Тип і продуктивність діючих очисних споруд визначаються за даними проекту, проектні показники ефективності очищення зворотних вод — за даними проекту і паспорта очисних споруд;

8) те саме для очисних споруд, які будуються, проектується;

9) планові витрати (не більше встановлених у дозволі на спецводокористування) і склад зворотних вод на перспективу дії встановлюваних ТПС та ГДС речовин. Згідно з «Обґрунтуванням потреби у воді» на наступний рік або період;

10) якість води водних об'єктів до і після випусків зворотних вод. Надається за запитом відповідними державними органами, наприклад Центральною геофізичною обсерваторією;

11) наявні плани поточних заходів щодо зниження скиду речовин із зворотними водами;

12) наявні перспективні плани або генеральні проекти, вдосконалення водного господарства, очищення зворотних вод;

13) техніко-економічні характеристики можливих водоохоронних заходів;

14) інші документи, необхідні для підготовки нормативів ГДС відповідно до Інструкції.

Увага! Підприємства-водокористувачі несуть відповідальність за достовірність вихідних даних. Зазначимо, що підготовка частини з вищевказаних матеріалів для багатьох підприємств-водокористувачів, особливо для тих, що вперше отримують дозвіл на спеціальне водокористування, може становити деяку складність. ТОВ «SEC ECOLOGY», як розробник ГДС, після натурних обстежень, допомагає своїм партнерам систематизувати та упорядкувати дану інформацію, підготувати відповідні запити до державних органів.

До матеріалів, які готує Розробник ГДС, відносяться:

- 1) структура гідрографічної мережі басейну;
- 2) водозбірні площі водних об'єктів та їх ділянок;
- 3) довжина водних об'єктів та їх ділянок, площі водойм;
- 4) коефіцієнти звивистості водних об'єктів та їх ділянок;
- 5) глибина водних об'єктів;
- 6) ширина водних об'єктів;
- 7) коефіцієнти шорсткості ложа і нижньої поверхні льоду;
- 8) види водокористування водних об'єктів або їх ділянок;
- 9) норми якості води, ГДК, ЛОШ і класи небезпечності речовин;
- 10) коефіцієнти неконсервативності речовин у воді водних об'єктів;
- 11) розташування створів (пунктів) спостережень за якістю води на гідрографічній мережі;
- 12) якість води водних об'єктів (включаючи густоту морської води біля поверхні моря і на глибині випуску зворотних вод);
- 13) швидкість течії (для прибережної зони моря — напрямом течії і швидкість вітру над поверхнею води);
- 14) витрати води річок;
- 15) об'єми (рівні) води і гідрологічний режим водойм;
- 16) інші матеріали, необхідні для підготовки нормативів ГДС відповідно до інструкції.

ВАЖЛИВО! Розрахунок величин ГДС і визначення величин ТПС речовин, розробка проектів планів заходів щодо досягнення ГДС, підготовка документів здійснюються Розробником ГДС за участю водокористувача.

Розробники ГДС несуть відповідальність за достовірність розрахунків, використання неузгоджених та незатверджених методик і програм на ЕОМ.

Етап 2 Аналіз розроблених нормативів ГДС

Результатом розрахунку ГДС є отримання допустимих концентрацій скиду (мг/л), допустимих мас скиду (г/год, т/рік) та порівняння їх із досягнутими фактичними концентраціями та масами скиду.

В **табл. 1** наведено фрагмент результуючої таблиці нормативів ГДС без перевищень допустимих концентрацій, в **табл. 2** — з перевищеннями.

Таблиця 1
Нормативи ГДС без перевищень

	Показники складу зворотних вод	Фактична концентр. мг/л	Фактичні скиди г/год	Допуст. концентр. мг/л	Затвержений ГДС г/год	Скиди перераховані в т/рік
1	БСК5	3.760	11.788	3.760	11.788	0.10324
2	Завислі р-ни	6.450	20.221	6.450	20.221	0.17710
3	Хлориди	39.984	125.350	39.984	125.350	1.09788
4	Сульфати	19.046	59.709	19.046	59.709	0.52297
5	Мінераліз.	188.000	589.380	188.000	589.380	5.16210
6	Азот амоній	1.170	3.668	1.170	3.668	0.03213
7	Нітрити	0.226	0.709	0.226	0.709	0.00621
8	Нітрати	3.044	9.543	3.044	9.543	0.08358
9	Нафтопродукти	0.087	0.273	0.087	0.273	0.00239
10	Фосфати (PO4)	0.214	0.671	0.214	0.671	0.00588
11	Залізо заг.	0.300	0.940	0.300	0.940	0.00824
12	ХСК	36.700	115.055	36.700	115.055	1.00771
13	АПАР	0.031	0.097	0.031	0.097	0.00085
14	Мідь	0.031	0.034	0.011	0.034	0.00030
15	Цинк	0.219	0.687	0.219	0.687	0.00601
16	Марганець	0.022	0.069	0.022	0.069	0.00060
17	Алюміній	0.022	0.069	0.022	0.069	0.00060
	Загалом		938.262		938.26	8.2178

Як видно з табл. 1, **встановлені допустимі концентрації відповідають досягнутому фактичному**. Аналіз цієї таблиці показує, що перевищення допустимих концентрацій та пропонованого ГДС не спостерігається по жодному з інгредієнтів, що свідчить про достатню ефективність роботи очисних споруд. Саме тому план водоохоронних заходів на підприємстві носить попереджувальний характер, і пропоновані розробником ГДС заходи спрямовані на стабілізацію досягнутих показників ГДС.

Таблиця 2

Нормативи ГДС з перевищеннями

	Показники складу зворотних вод	Фактична концентр. мг/л	Фактичні скиди г/год	Допуст. концентр. мг/л	Затвержений ГДС г/год	Скиди перераховані в т/рік
1	БСК5	4.300	13.481	4.300	13.481	0.11807
2	Завислі р-ни	5.400	16.929	5.400	16.929	0.14827
3	Хлориди	7.090	22.227	7.090	22.227	0.19468
4	Сульфати	19.270	60.411	19.270	60.411	0.52912
5	Мінераліз.	72.000	225.720	72.000	225.720	1.97698
6	Азот амоній	4.630	14.515	2.000	6.270	0.05492
7	Нітрити	0.390	1.223	0.390	1.223	0.01071
8	Нітрати	12.120	37.996	12.120	37.996	0.33279
9	Нафтопродукти	0.062	0.194	0.062	0.194	0.00170
10	Фосфати (PO4)	0.050	0.157	0.050	0.157	0.00137
11	Залізо заг.	0.470	1.473	0.300	0.940	0.00824
12	ХСК	45.700	143.269	39.700	124.460	1.09008
13	АПАР	0.047	0.147	0.047	0.147	0.00129
14	Мідь	0.034	0.107	0.034	0.107	0.00093
15	Цинк	1.000	3.135	1.000	3.135	0.02746
16	Марганець	0.040	0.125	0.040	0.125	0.00110
17	Алюміній	0.030	0.094	0.030	0.094	0.00082
	Загалом		541.204		513.62	4.4985

Інша ситуація для підприємства з перевищеннями ГДС (табл. 2).

Видно, що фактичні концентрації по азоту амонійному, ХСК та залізу загальному перевищують допустимі. У цьому випадку Розробнику ГДС недостатньо запропонувати лише заходи попереджувального стабілізаційного характеру. Для досягнення допустимих концентрацій по вказаних складових розробник ГДС розробляє тимчасово погоджений скид (ТПС), де за узгодженням з водокористувачем пропонується ряд заходів (наладка очисних споруд, їх реконструкція та ін.), які в міру впровадження окремих заходів плану поступово наближаються до затверджених нормативів.

Етап 3

Розроблені нормативи ГДС забруднюючих речовин подаються водокористувачем органам, уповноваженим видавати дозвіл на спеціальне водокористування, у складі документів, які додаються до заяви для одержання дозволу на спеціальне водокористування.

Згідно діючого законодавства **нормативи ГДС не затверджуються державними органами**, але достовірність вихідних даних, правильність проведених розрахунків та рекомендованих заходів **обов'язково перевіряються**. Похибки у будь-якій складовій нормативів ГДС є підставою для **відмови у видачі дозволу на спеціальне водокористування!**

Як зробити вибір виконавця на розробку нормативів ГДС

До 26 квітня 2014 року розроблення проектів ГДС забруднюючих речовин із зворотними водами здійснювалось організаціями, що отримали дозвіл Мінприроди України на підставі їх атестації, та які занесені до переліку, ведення якого здійснювалось Мінприроди України. У зв'язку із набуттям 26 квітня 2014 року чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скорочення кількості документів дозвільного характеру» від 09 квітня 2014 року № 1193-VII, скасовано законодавчі підстави щодо необхідності отримання документу дозвільного характеру для розроблення проектів ГДС забруднюючих речовин у водні об'єкти. **Розроблення таких проектів нормативів ГДС може здійснюватись підприємствами, установами та організаціями без дозволу.**

Разом з тим, розробниками проектів ГДС можуть виступати підприємства, установи та організації, які мають кваліфікований персонал, відповідну матеріально-технічну базу, прикладну комп'ютерну програму з розробки проектів ГДС, аналітичну лабораторію, акредитовану для аналізу складу зворотних вод.

Процес розрахунку нормативів ГДС є складним і трудомістким, тож у ручному режимі, без застосування автоматизації, практично не виконується.

Спеціалісти нашої компанії розробили та використовують програмний комплекс для розрахунку нормативів ГДС — «SHED», використання якого рекомендовано науково-дослідною установою «Український науково-дослідний інститут екологічних проблем» (колишній УкрНЦОВ) при Міністерстві екології та природних ресурсів України.

Колектив фахівців із розробки нормативів ГДС ТОВ «SEC ECOLOGY» та ТОВ «СПЕЦЕНЕРГОКОМПЛЕКС» має досвід роботи з 1992 року. Входить до переліку організацій, що мають дозвіл на розробку ГДС. За період 1992-2018 рр. компанією успішно розроблено та затверджено нормативи ГДС та дозволи на спеціальне водокористування більш ніж для 300 підприємств у різних регіонах України.

Надаємо якісні послуги із розробки нормативів гранично допустимого скидання, документації для отримання дозволу на спеціальне водокористування, супроводу та погодження екологічної дозвільної документації.

Запрошуємо до співпраці промислові підприємства! З нами НАДІЙНО та ВИГІДНО! ■

«РОЗРОБКА ТА ПОГОДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ДОЗВІЛЬНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ»

- Дозвіл на викиди в атмосферне повітря
- Дозвіл на спеціальне водокористування
- Документи у сфері поводження з відходами
- Спеціальний дозвіл на користування надрами
- Процедура ОВД
- Розробка розділу проекту ОВНС

ТОВ «SEC ECOLOGY»,

(044) 494-2148,
(067) 432-7802,
sales@eco.kiev.ua,
eco.kiev.ua

Як правильно обрати аудитора: алгоритм дій.

Права та обов'язки екологічного аудитора

Від редакції:

У цій рубриці, започаткованій у № 6, 2018 журналу, ми вже роз'яснювали, які переваги для збалансованого розвитку дає екологічний аудит, як правильно обрати та організувати екоаудит для отримання максимального результату.

У цьому випуску розберемося:

- якими є вимоги до аудитора;
- як правильно його обрати;
- зорієнтуємо щодо можливих методів оцінювання і вибору аудитора;
- пояснимо, коли варто відмовити екологічному аудитору як у процесі його обрання, так і під час проведення екологічного аудиту.

Людмила Хоміч, член редакційної ради,
експерт журналу «Екологія підприємства»

Хто він — екологічний аудитор?

Довіра до аудиту та здатність досягати його цілей залежить від компетентності персоналу, залученого до планування та проведення аудитів, зокрема аудиторів і керівників груп аудиту.

Компетентність треба оцінювати з урахуванням особистих чеснот екологічного аудитора та здатності застосовувати знання та вміння, набуті завдяки освіті, практичній роботі, аудиторській підготовленості та досвіду проведення аудитів. Цей процес має також враховувати потреби програми аудиту та її цілі. Деякі знання та вміння є загальними для аудиторів за будь-якою спеціалізацією; інші — специфічні для аудиторів за конкретною спеціалізацією.

Зверніть увагу!

Немає потреби, щоб **усі аудиторів в групі аудиту мали однакову компетентність**; однак, необхідно, щоб загальна компетентність групи аудиту була достатньою для досягнення цілей аудиту.

Аудитор має набувати, підтримувати й поліпшувати свою компетентність постійним підвищенням кваліфікації та регулярною участю в аудитах.

Закон України «Про екологічний аудит» у статті 14 зазначає, що екологічний аудит може здійснювати особа (екологічний аудитор), яка має відповідну вищу освіту, досвід роботи у сфері охорони навколишнього природного середовища або суміжних сферах не менше чотирьох років підряд та якій видано в установленому порядку сертифікат на право здійснення такої діяльності.

Але це досить звужені вимоги до аудитора!

Є декілька способів закласти сад: найкращий з них — доручити цю справу садівнику Карел Чапек.

Для ефективного проведення екологічного аудиту, аудитор повинен мати наступну компетентність:

Таблиця 1

Компетентність	Складові компетентності	
ЕКОЛОГІЧНИЙ АУДИТОР		
1	2	
<p>ОСОБИСТІ РИСИ, що дають змогу діяти відповідно до принципів здійснення аудиту</p>	<p>високий рівень культури та ввічливість;</p> <p>неупередженість — здатність діяти відповідально, навіть якщо дії не завжди можуть бути популярними, а іноді можуть спричинити незгоду чи конфронтацію;</p> <p>дипломатичність — тактовність у ставленні до людей;</p> <p>спостережливість — активне знайомство з навколишнім середовищем і видами робіт;</p> <p>сприйнятливості — інстинктивне відчуття ситуації та здатність її розуміти;</p> <p>різнобічність — здатність легко адаптуватися;</p> <p>наполегливість — завзяття та цілеспрямованість;</p> <p>аналітичність — здатність своєчасно робити висновки на основі логічного мислення та аналізування;</p> <p>впевненість у собі — здатність діяти та приймати рішення незалежно, результативно взаємодіючи з іншими особами;</p> <p>відкритість до вдосконалення — готовність навчатися на практиці, прагнути досягнути кращих результатів аудиту;</p> <p>сприйнятливості щодо культури об'єкта аудиту;</p> <p>здатність до співпраці — уміння результативно взаємодіяти з іншими особами, зокрема - членами групи аудиту та персоналом об'єкта аудиту.</p>	
<p>ПРОФЕСІЙНІ ЯКОСТІ</p>	<p>Знання принципів, методик та методів аудиту</p> <p>Уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • результативно планувати та організовувати роботу; • провадити аудит за узгодженим графіком; • визначати пріоритети та зосереджувати зусилля на суттєвих питаннях; • збирати інформацію результативним опитуванням, слуханням, спостереженням і критичним аналізуванням документів, протоколів і даних; 	

Закінчення таблиці 1

1	2
<p>ПРОФЕСІЙНІ ЯКОСТІ</p>	<ul style="list-style-type: none"> розуміти та враховувати судження експертів; перевіряти доречність і точність зібраної інформації; підтверджувати достатність і відповідність доказу аудиту для підтримування даних і висновків аудиту; оцінювати ті чинники, які можуть впливати на надійність даних і висновків аудиту; забезпечувати конфіденційність і захищеність інформації, даних, документів і протоколів.
	<p>Знання стандартів та нормативно-правових актів, контрактних вимог об'єкта аудиту</p> <p>Знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> правових вимог, доречних для конкретної сфери спеціалізації та предмету аудиту (наприклад, використання земельних ресурсів, здійснення викидів в атмосферне повітря, поводження з відходами тощо); вимог зацікавлених сторін (контрактів); основ сфери спеціалізації об'єкта аудиту та технологічного процесу; характеру робіт або робочих місць; принципів, методів і методик керування ризиком, доречних для сфери спеціалізації об'єкта аудиту.
	<p>Знання організаційних аспектів об'єкта аудиту</p> <p>Знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> типу організації, її підпорядкованості, розміру, структури, функцій та зв'язків; загальних понять і процесів у сфері бізнесу та управління, а також пов'язаної з ними термінології; культурних і соціальних аспектів об'єкта аудиту.
<p>КЕРІВНИК ГРУПИ З ЕКОЛОГІЧНОГО АУДИТУ</p>	
<p>КЕРІВНИЦТВО процесом аудиту</p>	<p>Уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> планувати аудит і забезпечувати результативне використання ресурсів під час аудитування; організувати та спрямовувати роботу членів групи аудиту; здійснювати керування та нагляд за діяльністю аудиторів-стажистів; вживати заходів щодо гігієни та безпеки праці членів групи аудиту під час аудитування; забезпечувати дотримання аудитором вимог щодо охорони здоров'я, безпеки праці та режиму секретності; запобігати конфліктам та за потреби — розв'язувати їх; представляти групу аудиторів у разі спілкування з замовником аудиту та об'єктом аудиту; скласти звіт про аудит.

Приклад

Розглянемо **ВИМОГИ ДО ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ АУДИТОРА** на прикладі проведення аудиту у сфері екологічного управління.

Для формування належних висновків по екологічному аудиту та надання рекомендацій, екологічний аудитор повинен володіти знаннями та вміннями стосовно:

- термінології у сфері довкілля;
- екологічних показників і статистики;
- вимірювання та способів моніторингу;
- взаємодій екосистем і біорозмаїття;
- окремих складових навколишнього середовища (наприклад, атмосферного повітря, водних об'єктів, земельних ділянок, тваринного та рослинного світу);
- способів визначання ризику (наприклад, оцінювання екологічних аспектів/впливів, зокрема методів оцінювання значущості);
- загального оцінювання життєвого циклу продукції;
- оцінювання екологічних характеристик;
- запобігання забрудненню та його контролювання (наприклад, знання найкращих наявних технологій контролювання забруднення чи ефективного використання енерго-ресурсів);
- практики та процесів запобігання утворенню відходів, зменшення відходів, повторного використання, рециклізації та обробляння;
- використання небезпечних речовин;
- обліковування викидів парникових газів і контролювання їх;
- керування природними ресурсами (наприклад, викопним паливом, водними ресурсами, ресурсами рослинного і тваринного світу, земельними ресурсами);
- екологічного проектування;
- екологічної звітності та оприлюднення екологічної інформації;
- супроводження продукції на етапах її життєвого циклу;
- забезпечення екологічності продукції на етапах її життєвого циклу;
- технологій з використанням відновлюваних джерел енергії та з низькими викидами вуглецю.

Як обрати аудитора: алгоритм дій

При виборі екологічного аудитора визначальними є **наступні критерії**:

1

Здатність надати **ФАХОВУ КОНСУЛЬТАЦІЮ**.

2

ДОСВІД ПОДІБНОЇ РОБОТИ. Відгуки від попередніх замовників дозволяють краще оцінити досвідченість екологічного аудитора.

3

Уміння **НАДАТИ РЕКОМЕНДАЦІЇ** щодо ефективного природокористування.

Таблиця 2

Можливі методи оцінювання і вибору аудитора

Метод оцінювання і вибору аудитора	Мета	Приклад
Аналіз фахової підготовки	Перевірка базових знань і вмінь аудитора	Аналіз документів про освіту, досвід роботи, підвищення кваліфікації, участь у проведенні аудитів
Зворотний зв'язок	Вивчення репутації аудитора у попередніх аудитах	Аналіз відгуків та рекомендацій замовників екологічного аудиту, наявність претензій чи зауважень, подальша співпраця із замовником
Співбесіда	Оцінка особистих рис і навичок спілкування	Співбесіда
Спостереження		

Увага! Варто відмовити екологічному аудиторі (як у процесі обрання, так і під час проведення екологічного аудиту), який дуже легко приймає рішення або, навпаки, занадто твердий у їх прийнятті, піддається впливу, не контролює час, є конфліктним, некоммунікбельним, уникає обстеження виробничих процесів, відмовляється від надання рекомендацій.

Закон України «Про екологічний аудит» регламентує правовий статус екологічного аудитора, складові якого наведено у таблиці.

Таблиця 3

ПРАВА екологічного аудитора	1. Самостійно визначати форми та методи екологічного аудиту відповідно до законодавства та договору із замовником екологічного аудиту
	2. Отримувати документи, матеріали та інші відомості, наявні у замовника та в об'єкта екологічного аудиту, необхідні для проведення екологічного аудиту
	3. Викладати у звіті про екологічний аудит, що здійснюється групою екологічних аудиторів, особливу думку екологічного аудитора щодо суті висновків екологічного аудиту, якщо вона не збігається із загальними висновками
	4. Залучати на договірних засадах для вирішення окремих питань, що виникають у процесі проведення екологічного аудиту і вимагають спеціальних знань, фахівців відповідного профілю, не покладаючи на них відповідальності за висновки екологічного аудиту

Закінчення таблиці 3

ОБОВ'ЯЗКИ екологічного аудитора	1. Повідомляти замовника про всі виявлені у процесі проведення екологічного аудиту випадки порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища, стандартів, норм і правил, відхилення від вимог щодо ведення звітності та її складання, надавати цю інформацію у звіті про проведення екологічного аудиту
	2. Невідкладно інформувати про виявлену у процесі проведення екологічного аудиту загрозу аварійної ситуації керівника (власника) об'єкта екологічного аудиту, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику зі здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення й охорони природних ресурсів та замовника
	3. Забезпечувати належне збереження та своєчасне повернення всіх документів, які були отримані від власника об'єкта екологічного аудиту, замовника та інших осіб для проведення екологічного аудиту
	4. Невідкладно інформувати замовника про відомі йому причини, що унеможливають проведення чи продовження екологічного аудиту
	5. Заявляти про самовідвід за наявності особистої зацікавленості в результатах екологічного аудиту конкретного об'єкта екологічного аудиту
	6. Додержуватися встановлених законодавством та договором на проведення екологічного аудиту вимог щодо конфіденційності інформації, яка була отримана або стала йому відома під час виконання цієї роботи

У наступному номері ми розглянемо **укладання договору щодо проведення екологічного аудиту**, визначення відповідальних осіб, оформлення відповідного наказу по підприємству

ТОП-10 ЗАПИТАНЬ-ВІДПОВІДЕЙ

Цей блок журналу передбачає розгляд найгарячіших запитань, які щомісяця надходять на адресу редакції

Зі своїми проблемами звертайтеся:
eco-magazine@ukr.net
ek@mediapro.com.ua

На запитання **серпня** відповідає:
Паламарчук Іван Олексійович,
експерт рубрики, заслужений
природоохоронець України

1

На підприємстві запускають локальні очисні споруди (ЛОС), до яких буде відводитися дощова і тала вода з території підприємства. ЛОС обслуговує стороння організація, яка періодично відбирає проби води для контролю якості. Чи потрібно підприємству самостійно здійснювати лабораторний контроль якості поверхневих стічних вод? Якщо — так, то з якою періодичністю? В яких нормативних правових, технічних нормативних правових актах це прописано?

Відповідь:

Вказане питання **врегульоване** Правилами приймання стічних вод до систем централізованого водовідведення та Порядком визначення розміру плати, що справляється за понаднормативні скиди стічних вод до систем

централізованого водовідведення, які затверджені Наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 01 грудня 2017 року № 316 «Про затвердження Правил приймання стічних вод до систем централізованого водовідведення та Порядку визначення розміру плати, що справляється за понаднормативні скиди стічних вод до систем централізованого водовідведення».

Вони **визначають допустиму концентрацію забруднюючих речовин**, які можна скидати до системи централізованого водовідведення, врегульовують, серед іншого, питання відбору проб та документального оформлення цього процесу, умови скиду та оплати стічних вод.

Також встановлено **перелік виробничих процесів**, при здійсненні яких споживач повинен мати локальні очисні споруди для попереднього очищення стічних вод перед їх скиданням до системи централізованого водовідведення та очищення стічних вод.

У першу чергу, їх повинні мати:

- підприємства гальванічного виробництва;
- підприємства харчової промисловості (м'ясної, молочної, рибопереробної);
- заклади харчування, а також водокористувачі, які активно використовують нафтопродукти (наприклад, автомийки), де концентрація забруднюючих речовин зазвичай є найвищою.

Контроль якості зворотних вод має здійснювати сертифікована лабораторія незалежно від форми власності.

Періодичність відбору проб визначається Угодою між сторонами приймання-передачі зворотних вод.

2

Чи існує таке поняття, як «ліміти якості зливових вод»? Іноді після перевірок ми отримували рекомендації контролювати їх якість.

Постає питання: з чим порівнювати показники аналізів зливових вод на «вході» й «виході»? Інтуїтивно зрозуміло, що чим меншими будуть зміни в якості води, тим краще. Чи існують якісь законодавчі норми, з якими можна було б порівняти результати, і чи є законодавча вимога контролювати якість зливових вод взагалі? Як часто це потрібно робити?

Відповідь:

Законодавчо поняття «ліміти якості зливових вод» не визначено. Водним кодексом України визначено поняття «гранично допустимий скид» (ГДС) речовин — маса речовини у зворотній воді, що є максимально допустимою для відведення за встановленим режимом даного пункту водного об'єкта за одиницю часу. Порядок розробки та затвердження гранично допустимих скидів (ГДС) речовин у водні об'єкти із зворотними водами затверджено Наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України «Про затвердження Інструкції

про порядок розробки та затвердження гранично допустимих скидів (ГДС) речовин у водні об'єкти із зворотними водами» від 15 грудня 1994 року № 116. Отже, забруднюючі речовини потрапляють у водні об'єкти разом із водою зворотною.

Вода зворотна — вода, що повертається за допомогою технічних споруд і засобів з господарської ланки кругообігу води в його природні ланки у вигляді стічної, шахтної, кар'єрної чи дренажної води.

Вода стічна — вода, що утворилася в процесі господарсько-побутової і виробничої діяльності (крім шахтної, кар'єрної і дренажної води), а також відведена з забудованої території, на якій вона утворилася внаслідок випадання атмосферних опадів.

Величини ГДС визначаються як добуток максимальної годинної витрати зворотних вод q' , куб. м/год на допустиму концентрацію забруднюючої речовини $C_{гдс}$, г/куб. м. При розрахунку умов скиду зворотних вод спочатку визначається значення $C_{гдс}$, що забезпечує нормативну якість води в контрольних створах. ГДС за формулою

$$ГДС = q' \cdot C_{гдс}$$

Отже, до показників, що контролюються, входять:

а) витрата зворотних вод (куб. м/год.) та концентрації нормованих речовин (мг/л) і показники властивостей зворотних вод на скиді у водний об'єкт, контроль яких здійснюється шляхом порівняння вимірних показників із відповідними однойменними встановленими показниками відповідними ГДС).

б) скид (маса) нормованих речовин із зворотними водами (г/год.), контроль якого здійснюється шляхом порівняння його розрахункових значень (на основі вимірних показників витрат зворотних вод і концентрацій в них речовин) із встановленими фактичними показниками ГДС відповідних речовин.

Частота контролю встановлюється дозволом на спецводокористування.

3

Яка відповідальність передбачена за відсутність на підприємстві реєстрових карт об'єкта утворення відходів?

Відповідь:

За відсутність на підприємстві реєстрових карт об'єкта утворення відходів передбачена відповідальність згідно зі статтею 42 Закону України «Про відходи» та ст. 82 КУпАП.

Розмір адміністративних санкцій, згідно зі статтею 82 КУпАП, за порушення вимог щодо поводження з відходами під час їх збирання, перевезення, зберігання, оброблення, утилізації, знешкодження, видалення або захоронення (відсутність на підприємстві реєстрових карт об'єкта утворення відходів) тягне за собою

накладення штрафу на громадян від двадцяти до вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; на посадових осіб, громадян - суб'єктів підприємницької діяльності — від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

4

Підприємство імпортує обладнання, запасні частини, комплектуючі, антиоксиданти (для власного споживання), які упаковані в транспортну тару: плівку та паперові й картонні коробки. За документами тара проходить як елемент, а її вага вказана тільки в пакувальному аркуші. Чи необхідно вносити плату за організацію збору, знешкодження і (або) використання тари при ввезенні такого роду товарів?

Відповідь:

Ні, не потрібно, оскільки **Постанова Кабінету Міністрів України від 26 липня 2001 року № 915** «Про впровадження системи збирання, заготівлі та утилізації відходів як вторинної сировини» **втратила чинність**.

5

Які накази по підприємству необхідні у 2018 році для ведення екологічного обліку? Де можна ознайомитися з типовими зразками таких наказів?

Відповідь:

Переліку нормативних актів із вказаного питання не існує.

Наприклад, із формою наказу про введення в дію типової форми первинної облікової документації N 1-ВТ «Облік відходів та пакувальних матеріалів і тари» та Інструкцією щодо заповнення типової форми первинної облікової документації N 1-ВТ «Облік відходів та пакувальних матеріалів і тари» можна ознайомитися в **Додатку 1 до Наказу Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 07 липня 2008 року № 342** «Про затвердження типової форми первинної облікової документації N 1-ВТ «Облік відходів та пакувальних матеріалів і тари» та Інструкції щодо її заповнення».

6

В організації планується проведення ремонтно-оздоблювальних робіт, у результаті яких з'являться відходи, які не зазначені в інструкції щодо поводження з відходами.

Що необхідно зробити в цьому випадку і хто буде власником цих відходів — замовник чи підрядник?

Відповідь:

Потрібно зазначити, що відходи утворюються в процесі господарської діяльності (надання послуг) суб'єкта господарювання.

Відходи, які утворюються в результаті ремонтно-оздоблювальних робіт потрібно буде відобразити в декларації про утворення відходів (за умови, що Показник загального утворення відходів становить менш як 1000 у.о).

Відходи будуть належати тому, у кого на балансі знаходяться приміщення.

Предмети (матеріали), які утворюються в результаті ремонтно-оздоблювальних робіт, стануть відходами лише після здійснення певних бухгалтерських операцій.

Це питання більше стосується бухгалтерського обліку, а вже потім — дій еколога на підприємстві. Кожен підрозділ має виконувати свої обов'язки.

7

Підприємство планує перейти на газове опалення. Згідно з проектною документацією для прокладення газопроводу необхідно видалити об'єкти рослинного світу. Якими мають бути дії підприємства (зокрема, еколога) з видалення зелених насаджень?

Відповідь:

Однозначно відповісти на запитання важко, оскільки не зазначено, кому належить земельна ділянка, на якій розташовані об'єкти рослинного світу.

Алгоритм видалення зелених насаджень **визначено Порядком видалення дерев, кущів, газонів і квітників у населених пунктах, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2006 року № 1045 «Про затвердження Порядку видалення дерев, кущів, газонів і квітників у населених пунктах».**

Особливості знесення зелених насаджень при будівництві об'єктів врегульовано статтею 34 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності». Видалення зелених насаджень на підставі одного з документів, визначених частиною 1 статті 34 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» (далі — Закон), до прийняття в експлуатацію об'єктів із закінченим будівництвом не потребує прийняття рішення компетентним органом (наприклад, у межах міста — виконавчим комітетом міської ради).

Статтею 34 Закону визначено:

1. Замовник має право виконувати будівельні роботи після:

1) подання замовником повідомлення про початок виконання будівельних робіт відповідному органу державного архітектурно-будівельного контролю — щодо об'єктів будівництва, які за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів з незначними наслідками (СС1), та щодо об'єктів, будівництво яких здійснюється на підставі будівельного паспорта та які не потребують отримання дозволу на виконання будівельних робіт згідно з переліком об'єктів будівництва, затвердженим Кабінетом Міністрів України. Форма повідомлення про початок виконання будівельних робіт та порядок його подання визначаються Кабінетом Міністрів України.

8

Чи може (і в яких випадках) витяжна вентиляція бути джерелом викидів? Як провести інвентаризацію викидів від витяжних вентиляцій за умови їх мінливого режиму роботи і малих обсягів викидів?

Відповідь:

Вентиляцією називають регульований повітрообмін, що забезпечує видалення з приміщення забрудненого повітря і подачу на місце видаленого свіжого повітря. Вентиляційне обладнання, що об'єднується в один агрегат (для видалення або подачі повітря) має назву вентиляційного устаткування.

Потрібно враховувати наступне: усе залежить від схеми організації системи витяжної вентиляції; вентиляція застосовується для примусового видалення забруднюючих речовин від джерел їх утворення; від вентиляторів через систему трубопроводів забруднюючі речовини відводяться з приміщень.

Отже, **сама вентиляція не є джерелом викидів**. При проведенні інвентаризації враховується режим роботи обладнання, що знаходить відображення у матеріалах Інвентаризації.

9

Чи вправі посадові особи інспекції природних ресурсів та охорони навколишнього середовища, у разі виявлення на полігоні ТБВ макулатури (наприклад, документів, на яких є дані юридичних осіб, підписи їх посадових осіб), викликати представників юридичних осіб до інспекції для оформлення протоколу та накладення штрафу?

Відповідь:

Положенням про Інспекцію передбачено право викликати посадових осіб підприємств для надання пояснень.

У даному випадку виклики нелогічні, як і складання протоколів про адміністративне правопорушення. Відповідальні особи мають право не з'явитися, як і не підписувати відповідний протокол. У разі складання протоколу без Вашої участі, його можна буде оскаржити згідно з КУпАПом.

10

У результаті виробничої діяльності організації утворюються залишки пінопласту полістиролу, які подрібнюються і використовуються повторно в тому самому технологічному процесі. Чи є роздроблені залишки пінопласту полістиролу відходами, й чи потрібно це враховувати при продажу їх фізичним особам?

Відповідь:

Так звані роздроблені залишки пінопласту полістиролу, які не використовуються (не утилізуються) на власному виробництві, можуть продаватися фізичним особам, як напівфабрикати. Працівники бухгалтерії вашого підприємства мають добре знати, як це оформити документально. ■

27

серпня

м. Київ

21

вересня

м. Дніпро

Семінар «Екологічна безпека підприємства. Правове регулювання-2018. Практика»

Тематика: Відповідальність посадових осіб та санкції за порушення екологічної безпеки; питання регулювання у сферах: поводження з відходами, охорона атмосферного повітря, надра та водокористування, використання та охорона земельних ресурсів; підстави проведення державного нагляду, періодичність, документи, захист екологічних інтересів підприємств у судах. Надання рекомендацій від експерта для підприємств щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства, аналіз практичних матеріалів, приклади.

29

серпня

м. Київ

Авторський семінар «Вирішуємо основні проблеми поводження з відходами на підприємстві. Практика. Відповіді»

Тематика: Облік відходів, життєвий цикл товарно-матеріальних цінностей, утворення відходів, набуття юридичного статусу відходів; актуальні проблеми тимчасового зберігання відходів на підприємстві до передачі на утилізацію/видалення, планування витрат на утилізацію та видалення відходів; повноваження еколога, типові помилки, основні загрози та шляхи вирішення.

від 26

до 28
вересня

м. Київ

Семінар. Екологічні вимоги і охорона навколишнього середовища при проектуванні та будівництві

Тематика: Рекомендації практиків та експертів у сфері екологічного супроводу при проектуванні, будівництві та реконструкції об'єктів капітального будівництва, в тому числі лінійних об'єктів. Програма актуалізована з урахуванням змін законодавства 2018 року.

NATIONAL
EDUCATION
CENTER

Організатор: National Education Center

За підтримки: журналу «Екологія підприємства» від Видавничого дому «МЕДІА-ПРО»

Контакти: (044) 507-2227 (28), (073) 305-8016, seminar@mediapro.com.ua

Концепція заходів: <https://mediapro.com.ua/product/ekologichni-vseukrainskii-tur-2018> ■

Проводимо щорічну ревізію даних паспорта місця видалення відходів: алгоритм дій для еколога

Матеріал підготовано **Ганною Натоптаню**,
членом редколегії «Екологія підприємства»,
заступником директора з питань екології
ТОВ «ІРБИС-ЮГ»

Головне в публікації:

- 1** За яких умов підприємство має отримати паспорт МВВ та бути внесеним до Реєстру МВВ
- 2** Про структуру Реєстру МВВ. Як заповнити паспорт МВВ
- 3** Що саме та в який розділ паспорта МВВ потрібно вносити під час щорічного перегляду
- 4** Про заповнення електронних версій паспортів

Аналізуємо законодавство та розбираємося в поняттях

ДОВІДКА! Місце видалення відходів (далі — МВВ) — спеціально відведені місця чи об'єкти (полігони, комплекси, котловани, споруди, ділянки надр тощо), на використання яких для видалення відходів отримано дозвіл від спеціально уповноважених органів у сфері поводження з відходами.

Постанова КМУ № 1216

від 3 серпня 1998 року

Саме таке визначення МВВ можна побачити в постанові КМУ «Про затвердження Порядку ведення реєстру місць видалення відходів» від 3 серпня 1998 року № 1216 (далі — Постанова № 1216).

Однак на сьогодні **у чинному законодавстві не передбачено отримання дозволу на використання таких об'єктів**. Тому з вищезазначеного визначення залишається лише його перша частина — *спеціально відведені місця чи об'єкти (полігони, комплекси, котловани, споруди, ділянки надр тощо)*.

Також у Постанові № 1216 є визначення терміну «видалення».

ДОВІДКА! Видалення відходів — здійснення операцій з відходами, що не призводять до їх утилізації, згідно з переліком.

Перелік повністю збігається з розділом А додатка 1 до постанови КМУ «Про затвердження Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів» від 13 липня 2000 року № 1120 та Додатком IV до Базельської конвенції:

Операції з видалення відходів

Таблиця 1

Операції з видалення відходів

Код операції	Вид операції
1	2
D1	Поховання в землі чи скидання на землю (наприклад, на звалище тощо)
D2	Обробка ґрунту (наприклад, біохімічний розклад рідких чи мулових відходів у ґрунті тощо)
D3	Закачування на глибину (наприклад, вприскування відходів відповідної консистенції у свердловини, соляні куполи природних резервуарів тощо)

Закінчення таблиці 1

1	2
D4	Скидання у поверхневі водойми (наприклад, скидання рідких або мулистих відходів у котловани, ставки чи відстійні басейни тощо)
D5	Скидання на спеціально обладнані звалища (наприклад, скидання в окремі відсіки з прокладкою і поверхневим покриттям, які ізолюють їх один від одного і від навколишнього середовища тощо)
D6	Скидання у водойми, крім морів/океанів
D7	Скидання у моря/океани, в тому числі поховання на морському дні
D8	Біологічна обробка, не обумовлена в інших розділах цього додатка, яка призводить до утворення кінцевих сполук чи сумішей, які потім видаляються будь-яким способом, зазначеним у цьому додатку
D9	Фізико-хімічна обробка, не обумовлена в інших розділах цього додатка, яка призводить до утворення кінцевих сполук чи сумішей, які потім видаляються будь-яким способом, зазначеним у розділі А (наприклад, випарювання, сушіння, прожарювання, нейтралізація, осаджування тощо)
D10	Спалювання на суші
D11	Спалювання в морі
D12	Постійне зберігання (наприклад, у спеціальних контейнерах у шахті тощо)
D13	Змішування чи перемішування до початку будь-якої з операцій, зазначених у цьому додатку
D14	Переупаковка до початку будь-якої з операцій, зазначених у цьому додатку
D15	Зберігання до будь-якої з операцій, зазначених у цьому додатку

Тобто, якщо є місце чи об'єкт (полігони, комплекси, котловани, споруди, ділянки надр тощо), на якому здійснюються будь-які з перелічених вище операцій з видалення відходів, то він має отримати паспорт MBV та бути внесеним до Реєстру місць видалення відходів (далі — Реєстр MBV).

Крім того, до **місць видалення відходів** прирівнюються місця довгострокового (понад 2 роки) зберігання відходів (розд. 1 Інструкції про вміст та складання паспорта місць видалення відходів, затвердженої Наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 14 січня 1999 року № 12).

Детально про Реєстр місць видалення відходів

ДОВІДКА! Реєстр МВВ — це система даних, одержаних у результаті обліку та опису всіх об'єктів і спеціально відведених місць, де здійснюються операції з видалення відходів.

Включенню до Реєстру МВВ підлягають всі місця видалення відходів, причому не тільки ті, що функціонують, а й ті, що закриті, законсервовані тощо.

Ведення Реєстру здійснюють місцеві державні адміністрації.

Реєстр створюється і ведеться на підставі паспортів МВВ, звітних даних, що подаються виробниками відходів, відомостей спеціально уповноважених органів виконавчої влади у сфері поводження з відходами.

Реєстр МВВ має такий вигляд:

Реєстраційний номер МВВ, дата реєстрації	Дата останньої ревізії МВВ	Найменування МВВ, код	Місце знаходження МВВ (населений пункт, район), код	Повне найменування та адреса власника МВВ, код	Режим функціонування МВВ (діючих, закритих)	Категорія екологічної безпеки МВВ	Характеристика МВВ (обсяг, площа, наземне, підземне)	Характеристика відходів (найменування, група, клас небезпеки)
1	2	3	4	5	6	7	8	9

п. 19 Постанови № 1216

Як можна побачити у стовпчику 2, у Реєстрі МВВ постійно оновлюється інформація шляхом проведення ревізій МВВ.

Відповідно до п. 19 Постанови № 1216 **щорічно паспорти МВВ підлягають перегляду** за результатами спостережень, контрольних замірів, додаткових робіт тощо і погоджуються Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими держадміністраціями. У разі необхідності за рішенням місцевих державних адміністрацій може здійснюватися позачергове уточнення даних паспортів МВВ.

Слід зазначити, що **у законодавстві не встановлено граничних термінів або дати, до якої потрібно щорічно проводити ревізію МВВ**. Тому, якщо це планова ревізія, доцільно її робити за наявності даних щодо обсягів видалених відходів за рік, наприклад, після заповнення **статистичного звіту № 1 - відходи за звітний рік**.

Що саме та в який розділ паспорта МВВ потрібно вносити під час щорічного перегляду?

I Розділ. Реквізити МВВ

- 1 Повна назва власника МВВ.
- 2 Код за ЄДРПОУ.
- 3 Його підпорядкованість (якщо така існує).
- 4 Код за СПОДУ.
- 5 Юридична адреса власника.
- 6 Код за КОАТУУ.
- 7 Місцезнаходження МВВ із зазначенням відстані й напрямку розташування відносно найближчого населеного пункту (чи відносно іншого орієнтира - річки, озера тощо).
- 8 Телефон (факс), за яким Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації чи уповноважені ними організації можуть звертатися із запитом щодо даних, наведених у паспорті.
- 9 Дата складання паспорта.
- 10 Повна назва організації, що склала паспорт.
- 11 Прізвище особи, що склала паспорт, її посада та телефон.

Перші 6 пунктів стосуються саме власника МВВ.

Відповідно до Постанови № 1216 **власник місць (чи об'єктів) видалення відходів** — будь-яка фізична або юридична особа, **що здійснює видалення відходів** на законних підставах, у тому числі виробник відходів. Тобто в контексті цієї постанови та ведення Реєстру МВВ **власник МВВ** — це та особа, що здійснює видалення відходів. Якщо за час, що минув з моменту розроблення паспорта МВВ або його останньої ревізії, не було змінено особу (фізичну чи юридичну), яка здійснює видалення відходів, то ці пункти залишаються без змін.

ВАЖЛИВО! Якщо в місці видалення відходів змінився виконавець (наприклад, МВВ передано в оренду, продано або передано в управління тощо), то потрібно до п. 1–6 внести відомості щодо нового власника (особи, що здійснює видалення).

Пункт 7, скоріше за все, буде завжди залишатися незмінним, оскільки місцезнаходження МВВ навряд чи може змінитись. Однак можуть бути корективи, пов'язані з відстанню до найближчого населеного пункту, оскільки межі населених пунктів зараз швидко змінюються.

Щодо **п. 8–11**, немає жодних роз'яснень з приводу того, чи потрібно залишати ці пункти без змін, тобто залишати інформацію в них, актуальну на момент складання паспорта МВВ, чи все ж таки **потрібно оновлювати дані станом на час ревізії**. З цього питання доцільно звернутися до відповідних територіальних державних адміністрацій для отримання консультації.

II

Розділ. Загальна характеристика МВВ

- 1 Код і вид операції з видалення відходів.
- 2 Режим функціонування МВВ.
- 3 Рік початку або закриття експлуатації МВВ.
- 4 Загальний обсяг відходів, видалених на дату складання паспорта.
- 5 Обсяг видалених відходів за попередній рік.
- 6 Наявність проекту будівництва МВВ, організація-проектувальник та її розташування (місто).
 - 6.1. Наявність відповідного гірничого відводу.
- 7 Проектні граничні показники видалення (за наявності проекту).
- 8 Розрахунковий термін експлуатації МВВ.
- 9 Площа (в га), яку займає МВВ.

У **п. 1** вказується код і вид операції, що здійснюється на даному МВВ, згідно Переліку, вказаному вище.

У **п. 2** вказується: МВВ діюче, закрите або законсервоване.

У **п. 4** наводиться загальний обсяг відходів, видалених на дату оновлення/ревізії паспорта. Обсяг вказується в тоннах, а, якщо облік ведеться в куб. метрах, у дужках паралельно наводиться обсяг у тоннах. Останній розраховується окремо за наявними даними щодо питомої густини відходів.

У п. 5, якщо МВВ є діючим, наводиться загальний обсяг видалених відходів за попередній рік — в тих же одиницях і з тими ж застереженнями, що і в п. 4.

У п. 6 за наявності проекту будівництва МВВ зазначається організація-проектувальник та її розташування (місто). Якщо видалення відходів здійснюється в надрах, то зазначається наявність відповідного гірничого відводу (п. 6.1).

У п. 7 подаються дані щодо можливого обсягу видалення відходів за проектом, тобто проектні граничні показники видалення (при наявності проекту).

У п. 8 наводиться розрахунковий термін експлуатації МВВ, що визначається як кількість років, що залишилися до досягнення граничних проектних параметрів експлуатації МВВ при даному (поточному) обсязі щорічного видалення відходів. Цей показник може не збігатися з проектним. Тобто, **якщо термін експлуатації сміттєспалювальної установки — 20 років, з яких установка вже 12 років пропрацювала, то в цьому пункті потрібно проставити — 8 років.** Або, якщо сміттєзвалище було розраховано на експлуатацію протягом 50 років за умови видалення на ньому 100 тис. т відходів на рік, сміттєзвалище вже пропрацювало 10 років, але поточний обсяг щорічного видалення відходів становить 200 тис. т відходів на рік. Тому розрахунковий термін експлуатації МВВ становитиме: $((50 \times 100000) - (10 \times 200000)) / 200000 = 15$ років.

У п. 9 проставляється площа (в га), яку займає МВВ. За наявності санітарної зони окремо вказується площа, зайнята МВВ з урахуванням такої зони, а також проектна площа МВВ.

Розділ. Природно-геологічна характеристика МВВ

- 1 Розташування:
 - 1.1. Віддаленість від населеного пункту (км).
 - 1.2. Віддаленість від водотоків і водойм (км).
 - 1.3. Віддаленість від водозабірних споруд (км).
 - 1.4. Геоморфологічна прив'язка.
- 2 Абсолютні відмітки поверхні.
- 3 Глибина залягання підземних вод (м).
- 4 Якісна оцінка захищеності підземних (напірних) вод (умовні категорії захищеності).
- 5 Потужність зони аерації (м).
- 6 Склад і будова зони аерації.
- 7 Характеристика ґрунтових вод.
- 8 Інші особливості природної захищеності (розломна тектоніка, карст, наявність гірничих виробок тощо).

Зазвичай до цього розділу зміни не вносяться. Але, якщо власник МВВ з будь-якої причини зробив геологічні чи будь-які інші дослідження в звітному році, результати яких відрізняються від інформації, зазначеної в паспорті МВВ, тоді потрібно внести зміни й до цього розділу.

IV Розділ. «Техніко-технологічна характеристика МВВ»

- 1 Тип МВВ.
- 2 Наявність фільтраційних явищ.
- 3 Наявність засобів захисту навколишнього природного середовища від забруднення.
- 4 Технологія видалення відходів.
- 5 Заходи знешкодження відходів.
- 6 Сортування відходів перед видаленням.
- 7 Наявність під'їзних шляхів з твердим покриттям.

У цьому розділі потрібно обрати із запропонованих формою паспорта МВВ варіанти відповідей або вказати свій варіант. Якщо жодну із техніко-технологічних характеристик МВВ не було змінено щодо стану, коли робилась остання ревізія, то вносити зміни до цього розділу не потрібно. Але, якщо на МВВ у поточному році було додатково розроблено засоби захисту навколишнього природного середовища, або змінено технологію видалення відходів, або впроваджено сортування відходів, потрібно внести зазначену інформацію до цього розділу.

V Розділ. «Загальна характеристика відходів, що видаляються»

1	Код	Найменування	Група	Клас небезпеки	Обсяг видалення (тис. тонн)	
					Всього	За попередній рік
	1	2	3	4	5	6

- 2 Фізичний (агрегатний) стан відходів.
- 3 Небезпечні складники відходів (потенційні забруднювачі).
- 4 Наявність газових виділень.

У п. 1 наводяться код, найменування, група відходів, що видаляються на зазначеному МВВ, за державним класифікатором відходів України ДК 005-96 «Класифікатор відходів», а також клас їхньої небезпеки для людини й обсяги видалення їх (у тих же одиницях і з тими ж застереженнями, що й у п. 4 розділу II) на дату ревізії паспорта та (для діючих) за попередній рік. У разі відсутності даних про обсяги видалення відходів наводяться оціночні показники. Для відходів, які видаляються на полігонах твердих побутових відходів (сміттєзвалищах), указується група 77 і найменування «Відходи діяльності установ громадського харчування, технічного обслуговування і ремонту обладнання, приладів та виробів інших, відходи комунальні й аналогічні неспецифічні промислові інші». У разі видалення на МВВ промислових відходів дані щодо групи, класу небезпеки тощо потрібно отримати від виробника відходів, наприклад, з паспортів відходів.

У п. 2 шляхом закреслення відповідної клітинки вказується на фізичний чи агрегатний стан відходів.

У п. 3 зазначаються назва (назви) основних небезпечних складників відходів (потенційних забруднювачів) та їхні коди у відповідності з додатком В до «Довідково-методичних настанов щодо застосування ДК 005-96 «Класифікатор відходів».

У п. 4 шляхом закреслення відповідної клітинки вказується на наявність тих чи інших газових виділень на МВВ, а також за наявності даних кількісні чи напівкількісні показники (наприклад, значні, незначні, поодинокі виділення тощо).

У разі функціонування МВВ внесення змін до цього розділу є обов'язковим, оскільки інформація саме з цього розділу є джерелом інформації щодо обсягів видалення відходів на МВВ, а також характеристики таких відходів.

VI Розділ. «Відомості про системи спостережень (моніторинг) за якістю вод, ґрунтів та атмосферним повітрям у районі МВВ»

- 1** Здійснення спостережень (моніторингу) за якістю підземних вод.
- 2** Здійснення спостережень (моніторингу) за якістю поверхневих вод.
- 3** Здійснення спостережень (моніторингу) за якістю ґрунтів.
- 4** Здійснення спостережень (моніторингу) за якістю атмосферного повітря.

У пунктах 1–4 шляхом закреслення відповідної клітинки у формі паспорта МВВ вказується на наявність чи відсутність відповідних спостережень та в разі наявності зазначається їхня характеристика.

Якщо система моніторингу МВВ налагоджена та не змінювалася з моменту останньої ревізії, то **вносити зміни до цього розділу не потрібно**. Але якщо змінилась кількість або місце точок відбору проб тощо, то потрібно відобразити зміни у цьому розділі.

VII Розділ. «Відомості про забруднення навколишнього природного середовища у районі МВВ»

1 Відомості про забруднення підземних (ґрунтових) та поверхневих вод

Показник	Підземні (ґрунтові) води — норма	Скорочено назва нормативного документа для норми в колонці 2	Підземні (ґрунтові) води — факт	Підземні (ґрунтові) води — перевищення	Поверхневі води — норма	Скорочено назва нормативного документа для норми в колонці 5	Поверхневі води — факт	Поверхневі води — перевищення
1	2	2a	3	4	5	5a	6	7

2 Відомості про забруднення ґрунтів

Показник	ґрунти — норма	Скорочена назва нормативного документа для норми в колонці 2	ґрунти — факт	ґрунти — перевищення
1	2	2a	3	4

2.1 Дислокація забруднення.

3 Відомості про забруднення атмосферного повітря

Показник	Атмосферне повітря — норма	Скорочена назва нормативного документа для норми в колонці 2	Атмосферне повітря — факт	Атмосферне повітря — перевищення
1	2	2a	3	4

У **п. 1** наводяться усереднені дані з протоколів останніх спостережень (якщо вони здійснювалися) за якістю підземних та поверхневих вод в районі МВВ.

У **колонці 1** таблиці вказується показник, що вимірювався (наприклад, вміст сухого залишку, вміст хлоридів, вміст фенолу тощо), у **колонці 2** — гранично допустиме значення цього показника для підземних (ґрунтових) вод

Для отримання усереднених даних з протоколів останніх спостережень доцільно брати результати досліджень за період, що пройшов з моменту останньої ревізії МВВ

у відповідних одиницях із зазначенням (скорочено) нормативного документа, що його визначає, у **колонці 3** — виміряне (фактичне) значення показника в тих же одиницях, що й у колонці 2, у **колонці 4** — якщо виміряне значення перевищує нормативне, вказується ступінь перевищення, тобто кратне від ділення виміряного значення показника на його нормативне значення.

Колонки 5, 6 і 7 заповнюються аналогічним чином з тією різницею, що в них вказуються значення показника, який вимірювався в поверхневих водах.

У разі потреби відомості про результати спостережень за якістю підземних та поверхневих вод наводяться в окремих таблицях.

У **п. 2** наводяться усереднені дані з протоколів останніх спостережень (якщо вони здійснювалися) за якістю ґрунтів в районі МВВ. Колонки таблиці заповнюються так само і з тими ж застереженнями, що і в пункті 1.

У п. 2.1 в описовій формі характеризується масштаб та дислокація забруднення, якщо воно зафіксовано.

У **п. 3** наводяться усереднені дані з протоколів останніх спостережень (якщо вони здійснювалися) за якістю атмосферного повітря в районі МВВ. Колонки таблиці заповнюються так само і з тими ж застереженнями, що і в п. 1.

Наприклад, спостереження за якістю атмосферного повітря в районі МВВ (на межі СЗЗ сміттєзвалища) здійснюється 1 раз на квартал, тобто 4 рази на рік. Концентрація діоксиду азоту складала відповідно за кварталами — 0,020 мг/куб.м, 0,012 мг/куб.м, 0,022 мг/куб.м та 0,020 мг/куб.м. Визначаємо середнє значення для діоксиду азоту — $(0,020 + 0,012 + 0,022 + 0,020) / 4 = 0,0185$ мг / куб. м.

VIII Розділ. «Порушення вимог експлуатації МВВ»

- 1** Перевищення проектної ємності (потужності).
- 2** Незадовільний стан захисних споруд.
- 3** Відсутність проекту.
- 4** Відсутність гірничого відводу при видаленні в надра.
- 5** Не здійснюється збір і відведення поверхневих стоків.
- 6** Порушення регламенту складування відходів.
- 7** Порушення регламенту скиду рідких відходів.
- 8** Відсутність охорони.
- 9** Відсутність під'їзних доріг з твердим покриттям.
- 10** Інше (вказати).

У п. 1–9 шляхом закреслення відповідної клітинки вказується на наявність тих чи інших порушень вимог експлуатації МВВ.

У п. 10 зазначаються інші види порушень, якщо вони мають місце.

Якщо за період, що минув з останньої ревізії, нічого не змінилося в експлуатації МВВ, то вносити зміни у цей розділ не потрібно. Але якщо за період, що минув з останньої ревізії, було здійснено порушення вимог експлуатації МВВ, яке досі не було зафіксовано, або, навпаки, ліквідовані порушення, які були на час проведення останньої ревізії, тоді інформацію про це потрібно внести до зазначеного розділу.

IX Розділ. «Санітарно-захисна зона МВВ»

- 1 Відсутня.
- 2 Встановлена.
 - 2.1. Витримується.
 - 2.2. Не витримується.

У п. 1, п. 2 шляхом закреслення відповідної клітинки вказується на наявність чи відсутність санітарно-захисної зони МВВ. У разі наявності зазначається ширина зони (у метрах) та, за наявності даних, клас, а також вказується на те, чи витримуються її параметри.

X Розділ. «Ведення документації»

- 1 Ведення документації щодо обліку надходження та видалення відходів.
 - 1.1. Наявне.
 - 1.2. Відсутнє.

У п. 1 шляхом закреслення відповідної клітинки вказується на наявність чи відсутність ведення власниками МВВ документації щодо обліку надходження та видалення відходів, і у разі наявності зазначається, якої саме. Наприклад, ведеться облік надходження відходів у вигляді журналу прийому відходів у паперовому та електронному вигляді.

XI Розділ. «Категорія екологічної безпеки МВВ»

Категорія екологічної безпеки МВВ		Ступінь державного контролю, заходи щодо підвищення рівня екологічної безпеки
А	Малонебезпечні	Об'єкти спорадичного регламентного контролю
Б	Помірно небезпечні	Об'єкти періодичного регламентного контролю, визначення шляхів попередження забруднень

Категорія екологічної безпеки МВВ		Ступінь державного контролю, заходи щодо підвищення рівня екологічної безпеки
В	Небезпечні	Об'єкти постійного контролю, обов'язковість заходів щодо захисту, моніторингу і локалізації забруднень
Г	Надзвичайно небезпечні	Об'єкти особливої (виключної) уваги з боку органів державного контролю. Обов'язковість заходів щодо захисту та моніторингу, припинення експлуатації

Шляхом закреслення відповідної клітинки зазначається категорія екологічної безпеки МВВ.

Категорію екологічної безпеки МВВ для навколишнього природного середовища і здоров'я людини визначають Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації на підставі даних паспорта МВВ про обсяги накопичених відходів та клас їхньої небезпеки для людини, про наявність у районі МВВ забруднення вод, ґрунтів, атмосферного повітря та його рівень, про рівень природних та штучних засобів (водотривкі шари порід, ізоляційні екрани тощо) відвертання забруднення навколишнього природного середовища, про наявність та рівень моніторингу вод, ґрунтів, атмосферного повітря в районі МВВ, про особливості розташування МВВ, про рівень додержання вимог експлуатації МВВ тощо.

МВВ не може бути віднесено до категорії А чи Б, якщо воно характеризується однією або декількома із нижченаведених ознак:

- відсутність хоча б одного із засобів захисту навколишнього природного середовища від забруднення, наведених у пункті 3 розділу IV паспорта МВВ (стосується тільки МВВ, вказаних у пунктах 1.1–1.3);
- наявність забруднення навколишнього природного середовища з перевищенням нормативного значення більше ніж у 2 рази хоча б за одним із показників (розділ VII паспорта МВВ);
- наявність порушень, указаних у пунктах 1 і 3 розділу VIII паспорта МВВ.

XII Розділ. «Проведення ревізій (перегляду й оновлення) даних паспорта»

№ з/п	Дата ревізії	Розділ паспорта, до якого внесені зміни, і які саме
1	2	3

ВАЖЛИВО! Усі зміни, що були внесені до розділів паспорта МВВ, потрібно погодити із обласними або Київською міською державними адміністраціями. Результати перегляду внести до таблиці із зазначенням, які саме зміни були внесені.

Результати ревізії потрібно подати до ОДА чи КМДА у паперовому та електронному вигляді у спосіб, встановлений цими органами. Деякі ОДА приймають документи самостійно, деякі — через Центри надання адмінпослуг.

Про заповнення електронних версій паспортів

Для оперативної обробки, передачі та зберігання даних паспортів МВВ на електронних носіях використовуються їхні електронні версії. Електронні версії паспортів МВВ заповнюються відповідно до зразків файлів, які публікуються на сайті Мінприроди <https://menr.gov.ua/news/27521.html>

Власники МВВ подають електронні версії паспортів МВВ при їх затвердженні та щорічному перегляді Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям.

Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації в місячний термін після затвердження паспортів МВВ та їх щорічного перегляду надсилають електронні версії паспортів МВВ на електронну адресу структурного підрозділу центрального апарату Мінприроди з питань поводження з відходами.

ДОВІДКА! Помилкові твердження щодо паспортів МВВ:

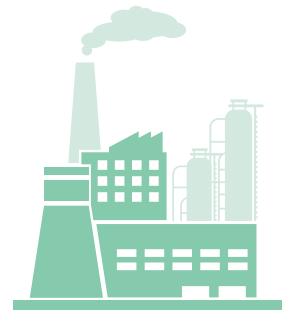
«Паспорт МВВ» — це дозвільний документ для функціонування МВВ» — неправильно. Перелік дозвільних документів встановлений у Законі України «Про перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності» від 19 травня 2011 року № 3392-VI. І паспорта МВВ там немає.

«Щорічне оновлення даних паспорта МВВ потрібно погоджувати із Держспоживслужбою» — неправильно. У п. 19 Постанови № 1216 вказано, що погоджувати щорічне оновлення даних паспорта МВВ потрібно тільки з обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями. ■

Спалюванню — бан?

VS можливі рішення для України. Частина 2

Всеволод Савенко,
управляючий Групи компаній «ЕСКО УКД & ТСК РГ»

Від редакції:

Нагадаємо, що в № 7 журналу «Екологія підприємства» ми розпочали публікації циклу матеріалів, присвячених процесу спалювання сміття та перспективам для нашої держави (стор. 64)

Що буде, якщо почнуть будуватися ЗАВОДИ З ТЕРМІЧНОЇ ДЕСТРУКЦІЇ

1

З'явиться офіційне підтвердження наявності технології переробки безлічі типів відходів, які сьогодні не мають технологій переробки (в розумінні пунктів «д» і «ж» статті 17 Закону України «Про відходи» від 5 березня 1998 року № 187/98-ВР):

д) забезпечувати повне збирання, належне зберігання та недопущення знищення і псування відходів, для утилізації яких в Україні існує відповідна технологія, що відповідає вимогам екологічної безпеки;

ж) не допускати змішування відходів, якщо це не передбачено існуючою технологією та ускладнює поводження з відходами або не доведено, що така дія відповідає вимогам підвищення екологічної безпеки;

...

1.1. **З'явиться необхідність у межах вимог пунктів «б» і «п» покрити витрати утилізаторів на такі матеріали, які будуть збиратися** — а такий метод збільшить будь-які показники збору матеріалів тари і упаковки вдвічі, бо велика частина пакувальних матеріалів на сьогодні є такими, які не переробляються ніякими іншими способами, крім термічних.

б) забезпечувати приймання та утилізацію використаних пакувальних матеріалів і тари, в яких знаходилася продукція цих підприємств, установ та організацій — суб'єктів господарської діяльності, або укладати угоди з відповідними організаціями на їх збирання та утилізацію;

п) передбачати при укладанні угод на поставку в Україну товарної продукції утилізацію чи вивезення з України використаних пакувальних матеріалів і тари;

...

2

У контролюючих органів з'явиться можливість виявляти таке порушення у виробників товарів, як «неутилізація відходів».

2.1. При уточненні (розслідуванні) більш ранніх процесів щодо відходів **з'ясується, що захоронення таких відходів відбувалося під виглядом ТПВ на полігонах ТПВ** (що прямо заборонено, а зі скасуванням дії ДСанПіН 2.2.7.029–99 «Гігієнічні вимоги поводження з промисловими відходами та визначення їх класу небезпеки для здоров'я населення» ще й неможливо формально обійти заборону через клас захоронення відходів).

ВАЖЛИВО! Відчуйте, таких відходів 16 % від загальної маси, а ТПВ всього 2 %. Ви собі уявляєте, на які суми змушені будуть розщедритися промисловці, які зараз ховають відходи на полігонах ТПВ за копійки, прикриваючись фальшивими партнерами-утилізаторами, що не мають зазвичай навіть об'єктів поводження з відходами.

Переконайтеся в правильності думки автора, знайшовши першоджерела постів про шкідливість таких методів. І подивіться, хто їх розміщує.

З цим же пов'язано опір таким законодавчим ініціативам, як введення податку на збір і утилізацію матеріалів тари і упаковки (**пакет законопроектів № 4835Д, № 4836, № 4837, № 6602**).

Опір йде від небажання нести витрати. А на навколишнє середовище уваги тут не звертають — занадто великі ставки.

Матеріали за темою:

Про РВВ (Розширену відповідальність виробників) ми детально писали у **№ 7, 2017** журналу (с. 66).

Про Проект Стратегії поводження з ТПБ — у **№ 8, 2017** (с. 14).

Про трансформацію відходів у доходи — у **№ 9, 2017** (с. 44).

Про досвід інших країн

А як з таких ситуацій виходять у цивілізованих країнах?

Шляхом підписання угод про розширену відповідальність. Так, так, РВВ (розширена відповідальність виробників) — це спосіб уникнення податку в більшості випадків, і ніщо інше.

Тобто, в розвинених державах спочатку приймали законодавство, яке призводило до жорстких методів збору коштів на утилізацію, і тільки після цього виникали такі механізми, як оператор розширеної відповідальності.

Здебільшого документи, які регулюють діяльність РВВ, називаються угодами.

Угоди між відповідальними виробниками і громадянами в особі уряду.

Ініціатором таких угод виступають промисловці. В Україні цей процес намагаються загорнути в логіці громадян в бік того, що хтось повинен промисловцям підготувати такий документ, та ще й прийняти як закон, а інакше не по фен-шую про екологію піклуватися (стосується не всіх).

Є ще один момент. Як створити оператора розширеної відповідальності в умовах, якщо відходами розпоряджаються муніципалітети і вони бачать, як і громади, очевидну економічну і екологічну вигоду від використання саме термічних, а не будь-яких інших способів утилізації? Та ще й підкріпленого (методу) на рівні закону?

Так, неможливо це зробити. Бо той відсоток вторинної сировини (нагадаю, 0,6 % від загальної маси відходів), який можна зібрати, не забезпечить покриття навіть 20 % зобов'язань, а термічні та інші методи муніципалітетів — покривають.

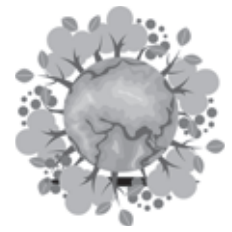
Саме в бізнес-інтересах промисловців, які постраждають після прийняття законодавства у сфері поводження з відходами з допуском термічних методів, криється опір. Їхня жадібність губить природу нашої країни, наше здоров'я, майбутнє наших дітей.

А для того, щоб ми не розмірковували над порушенням автором питання, нам голову забивають щодня одним-єдиним питанням — сортування, сортування, сортування... Безумовно, необхідний етап. Але все, що ми можемо висортувати, це максимум 0,6 % від загальної маси відходів, що утворюються в країні.

Стосовно контролю викидів в атмосферу — існує багато громадських організацій та державних інституцій (знайти їх на просторах Інтернету не завдасть особливих труднощів), які серйозно займаються питанням контролю атмосферного повітря. ■

Як вирішити цю проблему так, щоб лишилися задоволеними всі сторони — читайте в **№ 9 журналу «Екологія підприємства»**

Міжнародний екологічний форум

14 вересня 2018 року, 10.00-15.00

м. Київ, Хрещатик, 36, КМДА, Колонна зала

Тема форуму: «Екологія: сучасний стан, завдання, виклики та пошук нових можливостей збереження навколишнього середовища».

Мета: Об'єднання представників держави, міжнародних організацій, науковців, винахідників, громадськості в питанні охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів; сприяння залученню інвестицій та інновацій; налагодження та зміцнення міжнародного співробітництва у галузі охорони довкілля.

Учасники: Представники: центральних органів виконавчої влади України; місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування; Асоціації міст України.

Контакти: 380 73 133 05 67, info@eco.org.ua

Семінар «Екологічні лабораторії підприємств: проблематика та рішення-2018»

17–19 жовтня 2018 року, 10.00-15.00

ВЦ «КиївЕкспоПлаза», в рамках X Міжнародної виставки LABComplex.

Тематика: Можливість дізнатися все про діяльність екологічних лабораторій підприємств, обговорити з експертами проблематику та зафіксувати можливі рішення

Програма: Законодавство, основна проблематика, приклади, помилки, рекомендації експертів

Аудиторія: Екологи підприємств, керівники лабораторій підприємств, інженери лабораторій

Контакти: 044-507-2227, 568-5138 (департамент конференцій), seminar@mediapro.com.ua

ЕКОЛОГІЯ: від дозвільних документів до звітів — конференція

7 листопада 2018 року, 10,00-15,00

Україна, м. Київ, Броварський проспект, 15, Міжнародний виставковий центр

Для кого: Для керівників, юристів, екологів, фахівців, що відповідають за екологічну діяльність на підприємствах і в організаціях.

Короткий опис: Захід дозволить проаналізувати весь обсяг завдань екологічних служб і отримати практичні навички роботи з документами, в тому числі щодо заповнення облікових журналів, розрахунку платежів, зі складання календаря еколога (щоб пам'ятати терміни платежів та час надання звітних документів до наглядових органів).

Контакти: 044-507-2227, 568-5138 (департамент конференцій), seminar@mediapro.com.ua

Міжнародна виставка обладнання і технологій для збирання та переробки відходів «WasteManagement 2018»

2-3 жовтня 2018 року, м. Київ

Організатор: Компанія «Бізнес-Форум».

Медіа-підтримка: Журнал «Екологія підприємства».

Серед експонентів: АВТЕК, Ариес-Україна, БУДШЛЯХМАШ, Зерма-Україна, КонстракшнМашинери, УКР-СПЕЦТЕХ, ФЛЕШ-Р, ADARCO INVEST (Румунія), AymasRecyclingMachinery (Туреччина) та інші.

До участі запрошуються: Міжнародні постачальники обладнання та комплексних рішень для поводження з відходами, оператори ринку ТПВ; промислові підприємства, порти, будівельні та інжинірингові компанії; виробники товарів в упаковці, переробники вторинної сировини, торговельні мережі; профільні міністерства, профільні Комітети Верховної Ради, регіональні та муніципальні органи влади; фінансові інститути, дипломатичні представництва, територіальні громади, ОСББ.

Контакти:

Детальна інформація: wm-expo.com

Організаційний комітет: events@wm-expo.com, +38 056 7943394

Міжнародна виставка обладнання та технологій для поводження з промисловими і муніципальними викидами, пилогазоочистки «WasteAir&GasManagement 2018»

27-28 листопада 2018 року, м. Київ

Організатор: Компанія «Бізнес-Форум».

Медіа-підтримка: Журнал «Екологія підприємства».

До участі запрошуються: Постачальники обладнання, матеріалів, послуг і технологій для моніторингу якості повітря, очищення промислових і муніципальних викидів, промислової пилогазоочистки, пиловидалення, контролю запаху; комунальні та приватні підприємства паливно-енергетичного комплексу; підприємства гірничо-металургійного комплексу, підприємства цементної галузі, асфальто-бетонні заводи, виробники будівельних матеріалів; елеватори, зернові термінали, порти, деревообробні та меблеві підприємства, фармацевтична промисловість і медицина, харчова промисловість, оператори сміттєспалювальних установок та комплексів з утилізації небезпечних відходів, державні та місцеві органи влади, банки, інвестиційні компанії, фінансові організації, проектні, інжинірингові, консалтингові, юридичні компанії, наукові та освітні установи.

Редколегія

Іван Паламарчук

заслужений природоохоронець України

Валентин Щербина

еколог у Національній поліції України

Ганна Натоптана

заступник директора з питань екології ТОВ «ІРБІС-ЮГ»

Людмила Хоміч

адвокат, спеціалізація природоохоронне законодавство.
Автор публікації з питань правового регулювання використання природних ресурсів, охорони довкілля та систем екологічного управління.

Світлана Берзіна

президент Всеукраїнської громадської організації «Жива планета», експерт Програми ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП) зі сталого споживання та виробництва

Кирило Косоуров

голова правління Асоціації підприємств у сфері поводження з небезпечними відходами

Софія Шутяк

провідний юрисконсульт МБО «Екологія–Право–Людина», експерт РПР довкілля, адвокат

Олександр Ігнатенко

доктор наук з державного управління, кандидат економічних наук, доцент кафедри управління національним господарством та економічної політики Національної академії державного управління при Президенті України, головний консультант проекту ПРООН/ГЕФ «Розвиток та комерціалізація біоенергетичних технологій у муніципальному секторі в Україні»

Георгій Гелетуха

к. т. н., голова Біоенергетичної асоціації України

Андрій Конеченков

голова правління Громадської спілки «Українська вітроенергетична асоціація», віце-президент Всесвітньої вітроенергетичної асоціації (WWEA)

Марина Тимошенко

інженер з охорони навколишнього середовища ПрАТ «Дніпропетровський комбінат харчових концентратів», член Дніпропетровської обласної організації ВЕЛ

Засновник
ТОВ «МЕДІА-ПРО»

Видається із серпня 2012

№ 8 (73) серпень 2018

Шеф-редактор

Людмила Циганок
тел./факс: (44) 507-22-27
eco-magazine@ukr.net

Випусковий редактор

Тетяна Хоменко
ek@mediapro.com.ua

Виконавчий директор

Вікторія Заєць
viktoria@mediapro.com.ua

**Заступник директора
з основної діяльності**

Олеся Вдовенко
vdovenko@mediapro.com.ua

**Заступник
директора з фінансів**

Олеся Яременко
olesya@mediapro.com.ua

**Керівник виробничого
відділу видавництва**

Валентина Мартиненко
valentina@mediapro.com.ua

Керівник відділу дизайну

Дмитро Безкровний

Верстка

Єлизавети Вітранюк

Менеджер відділу реклами

Світлана Пількевич
тел./факс: (44) 568-51-38
pilkevych.svetlana@mediapro.com.ua

**Керівник департаменту
по роботі з клієнтами**

Інна Заречнева
тел./факс: (44) 507-22-27
zarechneva@mediapro.com.ua

Видавець

ТОВ «МЕДІА-ПРО»

Свідоцтво суб'єкта видавничої
справи ДК № 3920 від 11.11.2010

Передплатні індекси у каталозі
ДП «Преса» – **89880, 68155**

© **ТОВ «МЕДІА-ПРО», 2018**

Щомісячний спеціалізований журнал

Екологія підприємства

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
КВ № 18633-7433р від 18.01.2012

Друк: ФОП Злобін К. В.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6189 від 21.05.2018

Тираж 7 200 екз. **Замовлення** № 27123 від 17.07.2018

Редакція не несе відповідальності за шкоду, заподіяну в результаті використання, невикористання або неналежного використання інформації, що міститься в цьому виданні.

Редакція не завжди поділяє думку автора.
Рукописи не рецензуються та не повертаються.
Матеріали друкуються українською мовою.

Відтворення матеріалів видання можливе лише за наявності письмового дозволу редакції.

Відповідальність за зміст реклами несе рекламодавець.

Журнал розповсюджується лише за передплатою, яку можна оформити в редакції, відділеннях зв'язку «Укрпошта» та передплатних агентствах.

Для нас важлива думка наших читачів, для яких журнал має стати посібником і помічником у роботі, тож ви можете відправляти побажання щодо наповнення журналу, актуальні питання, а також викладати проблемні ситуації, що виникають під час роботи, на нашу адресу ek@mediapro.com.ua.

Адреса редакції та видавця:
вул. Є. Сверстюка, 11, корпус А, а/с 185, м. Київ, 02002, Україна
тел./факс: 568-51-38
www.mediapro.ua, www.ekolog-ua.com

Конкурс дитячого малюнка

Екологія
підприємства ecobusiness

Екологія: змінюватися, щоб жити

І Всеукраїнський конкурс дитячого малюнка
у форматі екологічного плаката «Екологія: змінюватися, щоб жити»
проводиться з нагоди відзначення Дня довкілля

Роботи приймаються на адресу:
02660, м. Київ, вул. Сверстюка, 11 Б, а/с 185;

- Тел: 044-507-2227, 568-5138;
- e-mail: marketing@mediapro.com.ua
- <http://media-pro.com.ua/ecochildren/>

Реклама

Офіційні партнери

Партнери

Інформаційні партнери

Журнал для бізнесу
ПРО ЕКОРИШЕННЯ

Екологія
підприємства ecobusiness

Журнал у друкованому
(або електронному) форматі:

для екологів, керівників і працівників природоохоронних та лабораторних служб підприємств, головних інженерів, фахівців, відповідальних за експлуатацію природоохоронних споруд, систем вентиляції, водоспоживання та водовідведення, фахівців, відповідальних за систему управління довкіллям підприємств і організацій

ПЕРЕДПЛАТИТЬ НА **2019** РІК

Дізнайтеся про спеціальні умови та бонуси від свого менеджера

Що отримує передплатник

«Екологія підприємства»

- **Оперативні роз'яснення змін у законодавстві** (ми працюємо безпосередньо із законодавчими органами, щоб надавати інформацію вчасно і «з перших вуст»)
- **Перевірену інформацію** (в просторі різнопланової інформації іноді важко зрозуміти, як діяти — ми ж перевіряємо наші рекомендації у кращих експертів)
- **Лаконічні публікації** (ми знаємо ціну часу, тому економимо його і для вас, позбавляючи від перелічування зайвих літер)
- **Доступні підказки зі зразками та прикладами** (всі матеріали без жодного академізму, тому що ми — для практиків)
- **Кращий досвід** (до підготовки матеріалів ми залучаємо тих, хто має роки напрацювань та досягнень)
- **Персональні консультації** (за зверненнями на адресу редакції ми розглядаємо персональні робочі ситуації з кращими експертами)

ОТРИМАЙТЕ СВІЙ ЕЛЕКТРОННИЙ
ПРИМІРНИК ЖУРНАЛУ

e.mediapro.com.ua
(без додаткових оплат)

Індекси: 68155, 89880

Завжди свіжі новини — на сайті
www.ecolog-ua.com

044-507-2227, 568-5138

podpiska@mediapro.com.ua

Реклама